

mulier instituut

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Gelderse Open Clubs en Vitale Sportparken

STARTRAPPORTAGE
Gesubsidieerde projecten Open Clubs en Vitale Sportparken in Gelderland

Marieke Reitsma

Resie Hoeijmakers

Janine van Kalmthout

Jelle Schoemaker

Gelderse Open Clubs en Vitale Sportparken

STARTRAPPORTAGE Gesubsidieerde projecten Open Clubs en Vitale Sportparken in Gelderland

in opdracht van de provincie Gelderland

Marieke Reitsma
Resie Hoeijmakers
Janine van Kalmthout
Jelle Schoemaker

© Mulier Instituut en HAN Hogeschool
Utrecht/Nijmegen, mei 2019

Mulier *Instituut*
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
HAN Sport en Bewegen

Postbus 6960 | 6503 GL Nijmegen
Heijendaalseweg 141 | 6525 AJ Nijmegen
T +31 (0)24 351 14 00| I www.sportbewegen.com
E info@han.nl | T @HAN_SenB

Inhoudsopgave

1. Inleiding **7**

2. Methode **9**

3. Factsheets verkenningsprojecten **13**
AWV Astylos in Beweging (Tiel)
Visie Vitaal Sportpark Zuidveen (Zutphen)
Hybride leeromgeving DZC ’69 (Doetinchem)
Vitaal Sportpark de Pas (Elst, Overbetuwe)
Klantengroep specifiek aanbod AV de Liemers (Zevenaar)
Open Club R.V.V. Rhelico (Rumpt)

4. Factsheets ontwikkelprojecten **21**
Dukenburg Open (Nijmegen)
De Open Club GVA (Doornenburg, Lingewaard)
Open Sportpark De Parkweg (Harderwijk)
Buitensportaccommodatie Oldebroek (Oldebroek)
Op de fiets (zes Gelderse wielerverenigingen)
S.V. Orderbos (Apeldoorn)
Arnhem Urban & Streethockey Challenge (Arnhem)
CCW ’16 Open Club Vitaal Sportpark (Wilp)
Vitaal Sportpark De Pas Overbetuwe (Elst, Overbetuwe)
Clubhuis van de buurt Oost-Arnhem (Arnhem)
Vitaal Sportpark De Liemers Breedtesport (Zevenaar)

5. Overkoepelende punten **59**

1. Inleiding

Van oudsher zijn verenigingen opgericht om met elkaar te sporten. Sinds het begin van dit decennium hebben sportverenigingen daar een nieuwe uitdaging bijgekregen. Onder druk van de samenleving, bonden en overheden wordt van hen verwacht dat ze een grotere maatschappelijke bijdrage leveren. Dat ze positie kiezen door samen te werken aan complexe sociale problemen zoals overgewicht, criminaliteit, eenzaamheid, discriminatie en schooluitval. Verenigingen gaan deze uitdaging aan omdat ze kansen zien om hun aandeel in het sociale domein te vergroten.

Dit neemt niet weg dat deze ontwikkeling een behoorlijke druk op de verenigingen legt. Hun interne focus moet worden gekanteld, poorten moeten letterlijk open worden gezet voor andere organisaties en traditionele waarden komen ter discussie te staan. Soms worden ze financieel ondersteund door overheden om zich aan deze nieuwe rol aan te passen. Ze krijgen ruimte om te experimenteren en uit te zoeken wat bij hen past. Dit is althans een van de uitgangspunten van het subsidietraject Open Clubs & Vitale Sportparken van de Provincie Gelderland. Bij de aanvraag voor een subsidie is het van belang dat het initiatief in eerste instantie vanuit een sportvereniging of sportparkorganisatie komt en tot doel heeft om sportverenigingen/sportparken toekomstbestendig te maken en/of de leefbaarheid van een omringende dorp of wijk te versterken. Daarbij moet worden samengewerkt met één of meerdere partijen uit onderwijs, cultuur, recreatie, zorg, welzijn of het bedrijfsleven en één of meer sportverenigingen. Verenigingen of sportparken die een idee hebben voor een mogelijke samenwerking en zich zo te ontwikkelen als Open club of vitaal sportpark, kunnen ondersteuning krijgen voor het verkennen van dit idee of het realiseren van gezamenlijke ambities. De sportclubs kunnen daarbij gebruikmaken van professionele procesondersteuning, zodat de sportclubs zelf sturing kunnen geven aan de verandering. Het is ook mogelijk om met de aangevraagde subsidie aanpassingen aan de accommodatie te doen.

De provincie Gelderland wil voor 2019 een groeiend aantal sterke, toekomstbestendige sportclubs en vitale sportparken. Deze sportclubs en sportparken moeten bijdragen aan de leefbaarheid in dorpen en wijken in Gelderland. Dit is een van de doelstellingen onder de pijler ‘maatschappelijke kracht van sport’ van het uitvoeringsbeleid Gelderland Sport 2016-2019 van de provincie Gelderland. Vanuit dit uitvoeringsprogramma is 2 miljoen euro beschikbaar gesteld aan verenigingen en sportparken. Dat kan in de vorm van een verkennend proces waarbij binnen een half jaar een haalbaarheidsplan wordt opgezet (verkenningsproject), een ontwikkelproject van maximaal tweeënhalf jaar waarin plannen worden gerealiseerd (ontwikkelproject) of in een programma waarin meerdere ontwikkelprojecten worden uitgevoerd. De investering die de provincie Gelderland doet is enerzijds een impuls voor ontwikkelingen op het gebied van Open clubs en vitale sportparken in Gelderland. Anderzijds is dit ook een Gelderse proeftuin waarvan de uitkomsten bij kunnen dragen aan de ontwikkeling van kennis en inzichten, waar provinciaal én landelijke vraag naar is.

De provincie Gelderland levert met haar subsidie een substantiële bijdrage aan de realisatie van de aangevraagde projecten. In sommige gevallen is de financiering 65 procent van het totaal. Veel projecten zouden zonder de bijdrage van de provincie geen of in een minder ambitieuze vorm doorgang hebben gevonden. In april 2019 zijn 42 aanvragen gehonoreerd. Daartoe behoren ook verkenningstrajecten die hebben geleid tot daadwerkelijke ontwikkelprojecten. De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en het Mulier Instituut zijn gevraagd om tijdens dit project in de kennisopbouw te faciliteren door onderzoek te doen naar de succesfactoren in het proces en de maatschappelijke resultaten van de aangevraagde subsidies. De onderzoeksvraag daarvoor luidt: Hoe heeft de

toekomstbestendigheid, sportparticipatie en leefbaarheid zich ontwikkeld door het Open club/vitaal sportpark-traject en wat zijn daarbij de belangrijkste succes- en faalfactoren?
Inmiddels zijn de meeste subsidies toegekend en zijn de projecten begonnen met het uitwerken van hun plannen. In het afgelopen half jaar zijn gesprekken gevoerd met de betrokkenen bij de projecten om de eerste inzichten en ervaringen van het project in kaart te brengen. Dit heeft geresulteerd in deze startrapportage.

In het volgende hoofdstuk zal de methode worden toegelicht. Hoofdstuk 3 beschrijft de belangrijkste uitkomsten van de onderzochte verkenningstrajecten. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de aanleiding, doelstelling, partners en tijdlijnen voor de onderzochte ontwikkelprojecten in kaart gebracht. Daar waar mogelijk is dit aangevuld met de eerste opbrengsten en resultaten op het gebied van samenwerking, toekomstbestendigheid, (sport)participatie en leefbaarheid. De komende twee jaar worden de ontwikkelprojecten op deze thema's verder onderzocht. Tot slot worden in het laatste hoofdstuk de belangrijkste aandachtspunten samengevat.

2. Methode

De provincie Gelderland heeft in het kader van de subsidieregeling Open Clubs & Vitale sportverenigingen 42 aanvragen goedgekeurd. Dit kan een verkenningsproject zijn van een half jaar waarin de haalbaarheid wordt onderzocht, een ontwikkelproject van maximaal 2 jaar of een programma waarin meerdere ontwikkelprojecten worden uitgevoerd. Sommigen verkenningen hebben uiteindelijk geleid tot een aanvraag voor een ontwikkelproject.

Bij de evaluatie worden de eerste zes verkenningen, negen ontwikkelprojecten en twee programma's gedurende twee jaar gevolgd en gemonitord. Dit omdat de looptijd van de ontwikkelprojecten en programma's meestal twee jaar is, waardoor eind 2020 een overzicht van de activiteiten en voorlopige resultaten kan worden gegeven. De projecten die later zijn goedgekeurd, lopen dan nog verder door in de tijd. Deze aanpak heeft als bijkomend voordeel dat de opbrengsten en inzichten van de eerste ontwikkelprojecten en programma's nog meegenomen kunnen worden bij andere Gelderse Open clubs en vitale sportparken.

De onderzochte projecten zijn geselecteerd op volgorde van binnenkomst. Er is niet geselecteerd op verwachte resultaten of aantrekkelijkste plannen. De onderzochte projecten hebben een grote diversiteit in opzet en uitvoering waardoor de uitkomsten sterk afhangen van de lokale context en invulling. Dit maakt het lastig om generieke uitspraken te doen over alle aangevraagde projecten.

Onderzoeksonderwerp

In dit onderzoek zal worden nagegaan in hoeverre de aspecten van de Open club en het vitale sportpark in de praktijk zijn geïmplementeerd en op de thema's samenwerking, toekomstbestendigheid, (sport)participatie en leefbaarheid. De verwachting is dat door de realisatie van de aspecten van Open club/vitaal sportpark veranderingen teweeg worden gebracht op deze thema's.

De Open club-gedachte is ontwikkeld door NOC*NSF om clubs te inspireren een maatschappelijke rol te vervullen. Daarbij bestaat geen ideale formule voor het zijn van een Open club, maar is de ontwikkeling richting meer openheid sterk afhankelijk van de lokale context waarin een sportclub zich bevindt. Het kenmerkt zich met name in een *uitnodigende houding* van de sportclub richting de omgeving en om *ondernemend* en *vraaggericht* in te spelen op de behoefte in de omgeving. Daarbij is het belangrijk *samen te werken* met andere organisaties (binnen en buiten de sector) en te streven naar *continuïteit* van de vereniging. Vitale Sportparken is een concept dat is ontwikkeld door de provincie Gelderland in samenwerking met het bureau Sport en Ruimte. Daarbij gaat het om *functiemenging* (vervlechting van sport met bijvoorbeeld wonen, onderwijs, zorg), *ruimtelijke integratie* met bijvoorbeeld openbare ruimtes, *optimale benutting van ruimte*, *fysieke toegankelijkheid* en *bestuurlijke vitaliteit van de verenigingen die gebruik maken van het sportpark*.

In samenspraak met de provincie Gelderland is ervoor gekozen om uitvoerig stil te staan bij de thema's samenwerking en toekomstbestendigheid van de vereniging/sportpark en de gevolgen voor de leefbaarheid en de (sport)participatie. Het samenwerken met andere (maatschappelijke) organisaties

was voor de provincie een expliciete eis voor het verkrijgen van de subsidie. In het onderzoek zal beschreven worden hoe deze samenwerkingen verlopen en wat daaruit geleerd kan worden. Ook zal in kaart worden gebracht hoe het project heeft bijgedragen aan de toekomstbestendigheid van de vereniging en het sportpark. Het is, met het oog op kwalitatief goed sportaanbod én de leefbaarheid van dorpen en wijken, van belang dat de sportvereniging haar activiteiten duurzaam kan blijven aanbieden. Het onderzoek zal daarom ingaan op de mate waarin de sportclub of het sportpark vitaal is, organisatiekracht heeft en hoe de projecten in de toekomst worden geborgd. Een belangrijke component daarbij is of de projecten tot meer (sport)participatie hebben geleid door nieuw aanbod te ontwikkelen voor speciale groepen. Bovendien moet zichtbaar worden of de projecten hebben bijgedragen aan de leefbaarheid van wijken en dorpen.

Onderzoeksopzet

De zes verkenningstrajecten worden na afloop (meestal 6 maanden) kwalitatief geëvalueerd door het bestuderen van de projectplannen en het telefonisch interviewen met de aanvrager. Daarbij wordt voornamelijk stilgestaan bij het proces en de resultaten in de vorm van toekomstplannen.

De negen ontwikkelprojecten en twee programma's worden in hun proces gevolgd door het doen van drie kwalitatieve metingen (voor, halverwege en na het project) met de betrokkenen en een kwantitatieve eindmeting bij de doelgroepen. De kwalitatieve metingen bestaan uit een interview met de initiatiefnemer en samenwerkingspartner(s), documentanalyse (projectplannen, subsidievoorwaarden) en registratiedata. Het programmatraject wordt met dezelfde aanpak en intensiteit als de ontwikkelingstrajecten geëvalueerd. Het enige verschil daarbij is dat slechts wordt ingegaan op een deel van het programmatraject. Hierdoor kunnen alleen uitspraken gedaan worden over dit gedeelte van het programmatraject.

In de kwalitatieve voormeting worden de uitgangspunten van het traject in beeld gebracht. Het gaat daarbij om de doelstellingen, aanpak, organisatie, samenwerking, verwachte opbrengsten, betrokkenheid, borging en activiteiten. Met de initiatiefnemers wordt bepaald welke registratiedata (bijv. deelname, bereik doelgroepen) worden verzameld gedurende het traject. In de kwalitatieve tussenmeting wordt het verloop en de kwaliteit van de uitvoering, organisatie, samenwerking, communicatie in beeld gebracht, evenals de haalbaarheid van de doelstellingen, borging, tussenstand registratiedata, relatie interne en externe omgeving en tussentijdse succes- en faalfactoren. Aan het einde van het traject volgt de kwalitatieve nameting. Daarin wordt nagegaan wat de opbrengsten van het traject zijn, of de doelstellingen zijn behaald, hoe borging is gerealiseerd, hoe de uitvoering van het traject is verlopen voor wat betreft samenwerking, communicatie en organisatie, wat de succes- en faalfactoren zijn, wat de betrokkenheid van de verschillende partners is en hoe de relatie is met de interne en externe omgeving.

Om beter zicht te krijgen op de opbrengsten van de projecten, wordt na de afronding een kwantitatieve eindmeting uitgevoerd naar de ervaringen van de verschillende doelgroepen met de veranderingen in de vereniging of op het sportpark. Aan de leden van de sportvereniging of gebruikers van het sportpark wordt gevraagd of zij vinden dat de vereniging of het sportpark is veranderd op het gebied van (sport)aanbod, (vrijwilligers)beleid, accommodatie, maatschappelijke oriëntatie en samenwerkingen met andere organisaties.
Om te zien of de leefbaarheid rondom de vereniging of sportpark is toegenomen, worden bewoners gevraagd naar de leefbaarheid in hun buurt, of de veranderingen bij de club/sportpark zijn opgemerkt en door hen als waardevol worden beschouwd. Het kan zijn dat de leden/gebruikers of de

buurtbewoners niet de primaire doelgroep van het subsidietraject waren. In dat geval zal worden geprobeerd om de specifieke doelgroep in kwestie via een aangepaste vragenlijst te bevragen naar hun ervaringen.

Deze startrapportage is gebaseerd op de resultaten uit de voormeting en omvat de uitgangspunten en eerste ervaringen van het project. De komende tijd worden de nieuwe opbrengsten door de kwalitatieve tussen- en nameting geïnventariseerd bij de betrokkenen. Ook wordt een kwantitatieve eindmeting uitgevoerd bij de gebruikers en omwonenden. Op deze manier ontstaat een beeld van de belangrijkste succes- en faalfactoren en de resultaten op het gebied van samenwerking, toekomstbestendigheid, sportparticipatie en leefbaarheid.

3. Factsheets verkenningsprojecten

AWV Astylos in Beweging (Atletiek- en wandelsportvereniging, Tiel)

Aanvrager	AWV Astylos	**Plaats**	Tiel
Samenwerking	Sportvereniging, GSF, zorg, basisonderwijs		
Activiteiten	Opstellen omgevingsplaat, verkennende gesprekken voor sport- en beweegaanbod, overzichtsdocument kansen voor maatschappelijke projecten, informeren leden		

Astylos is een relatief kleine atletiekvereniging in Tiel met 220 leden. Het werven en binden van nieuwe leden is voor de club belangrijk. Enerzijds doet de vereniging dit door aanpassingen aan het sportterrein. Er zijn plannen voor de aanleg van heuvels, rekken en obstakels, en voor een samenwerking met een survivalvereniging om beter in te spelen op de behoeften van de sporters. Anderzijds doet de club dit met de ambitie om meer maatschappelijk actief te zijn. Astylos wil meer samenwerken met partijen in Tiel en meer bekendheid genereren.

Aanleiding en doelstelling: de wens om meer maatschappelijk actief te zijn, leidde tot het idee om een Open club te worden en structureel maatschappelijk aanbod te ontwikkelen. De Gelderse Sport Federatie (GSF) wees Astylos op de beschikbare provinciale subsidie voor een verkenningstraject. De GSF heeft ook tijdens het traject een belangrijke rol in de ondersteuning gespeeld. De doelstelling van het traject was om een omgevings-analyse te maken van de partijen met wie de vereniging haar Open club-ambities kan delen en realiseren.

Proces en opbrengsten: met een kleine projectgroep van drie bestuursleden is een aantal bijeenkomsten gehouden. Samen met de GSF is een 'omgevingsplaat' gemaakt, waarin mogelijke partners en projecten zijn benoemd. Voorbeelden daarvan zijn Entrea, een school voor kinderen met autisme waarvoor Astylos twee keer een training heeft georganiseerd, en de multisport-vereniging in Tiel. Op basis van deze plaat zijn verkennende gesprekken met partijen gevoerd. Uiteindelijk is een document opgesteld met een overzicht van kansen voor maatschappelijke projecten in Tiel. Het bestuur heeft vijf projecten geselecteerd die de komende periode verder worden verkend.

Aanvankelijk was de projectgroep van plan om al tijdens de verkenning concrete plannen voor nieuwe activiteiten met andere partijen te maken, maar ze kwamen erachter dat de vereniging eerst moest bepalen waar de grens ligt van wat de club wil en aankan: '*Voor sommige initiatieven hebben we besproken dat voor de club de financiële verantwoordelijkheid te ver gaat. Daar zijn we helemaal niet op uitgerust.'* Het gaat vooral om tijd (de vereniging heeft een beperkt aantal vrijwilligers) en verantwoordelijkheid: '*Als je iets opzet met een grote maatschappelijke impact, als het om veel geld gaat, of duurzaam aanbod, dan moet je het ook kunnen borgen, anders kun je voor die mensen veel stuk maken.*' Over het algemeen zijn de leden positief over het idee van de Open club, maar op de algemene ledenvergadering zijn hierover ook kritische vragen gesteld: '*Je ziet ook mensen die vinden dat we relatief veel tijd besteden aan het concept van de Open club*.'

Met dit inzicht heeft het bestuur gekozen om sommige initiatieven alleen uit te voeren als een andere partij meedoet, zodat er gedeelde verantwoordelijkheid is, zoals bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van sportaanbod voor werklozen. De gemeente kan het budget om mensen uit een isolement te halen gedeeltelijk toekennen aan de vereniging die dan geschikte trainers kan inzetten. Het hoeft niet altijd om een financiële bijdrage te gaan. De school kan bijvoorbeeld zelf actief leerlingen werven voor de trainingen, zodat Astylos dat niet alleen hoeft te doen.

Het resultaat van de verkenning wordt door de voorzitter als volgt gezien: '*Op detailniveau heeft het minder opgebracht dan verwacht, maar het heeft wel heel duidelijk gemaakt dat als we dit soort zaken willen ondernemen, tot waar we het dan zelf kunnen doen.*' De projectgroep heeft besloten dat het voor projecten met een grote verantwoordelijkheid misschien wel nodig is om een stichting op te richten. Dit hebben ze ook bij andere clubs gezien en is voor de komende periode een onderwerp van overleg.

De samenwerking met de GSF is als zeer prettig ervaren. Zeker in het begin moest de vereniging erg wennen aan het traject en was de GSF als aanjager van grote waarde. De samenwerking met de maatschappelijke partijen in de projecten moet nog van de grond komen. Dat geldt ook voor de samenwerking met de gemeente, die tot nu toe weinig open staat voor de plannen van Astylos. Tot slot heeft de projectgroep ervaren dat de zakelijke insteek van de subsidieverstrekker demotiverend werkt voor de inzet van de bestuurders, die vrijwillig veel tijd in de vereniging steken.

Vervolg: de focus van de projectgroep ligt op het verder verkennen van de geselecteerde vijf projecten, waarbij vooral de verbinding met en ondersteuning van andere partijen belangrijk is. Indien dat goed verloopt, zal de vereniging proberen een subsidieaanvraag van gecombineerde initiatieven in te dienen, zo mogelijk weer in samenwerking met de GSF.

Aandachtspunten en succesfactoren

- Het is voor een sportvereniging die zich maatschappelijk wil profileren belangrijk om helder te hebben wat de eigen mogelijkheden en grenzen zijn, wat betreft inzet van vrijwilligers, expertise over speciale doelgroepen en financiële risico's.
- Ondersteuning door de GSF is in het traject waardevol omdat zij beschikt over een groot netwerk en kennis over de omgeving van de club.

Visie Vitaal Sportpark Zuidveen (Zutphen)

Aanvrager	Gemeente Zutphen	**Plaats**	Zutphen
Samenwerking	Sportverenigingen, gemeente, basisonderwijs, andere sportaanbieders		
Activiteiten	Themabijeenkomsten o.l.v. procesbegeleiding, intensivering samenwerking tussen sportparkgebruikers, opstellen visiedocument		

Sportpark Zuidveen in Zutphen is de thuisbasis voor meerdere sportclubs (voetbal, hockey, korfbal, duiken, judo, wielersport, calisthenics), een zwembad, een school, een hondencentrum, een fysiotherapeut en duurzaamheidscentrum De Kaardebol. In 2016 dienden de gebruikers van het sportpark een aanzet voor een toekomstvisie in bij de gemeente. Ze hadden behoefte aan fysieke aanpassingen op het park. Er waren problemen met verkeersveiligheid en door onvoldoende bewegwijzering en beweegmogelijkheden nodigde het park niet uit om te sporten. Ook kampte een aantal clubs met een vrijwilligerstekort en ledenkrimp.

Aanleiding en doelstelling: als reactie op de hulpvraag heeft de gemeente een subsidieaanvraag voor een verkenningstraject ingediend bij de provincie. De doelstelling van de verkenning was het opstellen van een toekomstvisie Vitaal Sportpark Zuidveen, als vervolg op de in 2016 opgestelde aanzet.

Proces en opbrengsten: de verkenning is uitgevoerd tussen maart 2018 en januari 2019. Het subsidiebedrag is grotendeels gebruikt om een extern bureau in te huren om het proces te begeleiden: bureau Sport en Ruimte. Onder leiding van dit bureau zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, waarin gebruikers van het sportpark hebben gesproken over de invulling van de toekomstvisie. Ook de gemeente was hierbij aanwezig.

Over het betrekken van een extern bureau, zegt de gemeente: *'Partijen onderling is toch allemaal wat lastig. Daar moet een neutraal smeermiddel tussen zitten.'* Dit voorkomt volgens de gemeente dat de partijen voor hun eigen belang in de samenwerking zitten, en niet in het belang van het sportpark. Een ander voordeel was dat bureau Sport en Ruimte thuis is in zowel ruimtelijke ordening, groen en sport: '*de toegevoegde waarde is vooral een neutraal iemand die kennis van zaken heeft*.' Dit was handig bij het betrekken van andere gemeentelijke beleidsterreinen, aangezien een groot deel van de problematiek op het sportpark betrekking heeft op ruimtelijke ordening.

Over het proces wordt opgemerkt dat drie of vier themasessies in plaats van vijf voldoende was geweest. De verenigingen werden, toen ze eenmaal samen aan tafel zaten, snel concreet en wilden tot actie over gaan. Tijdens de eerste paar bijeenkomsten was de aanwezigheid van de procesbegeleider van grote waarde, maar later in het traject hadden de verenigingen het waarschijnlijk zelf ook goed op kunnen pakken.

Een belangrijke opbrengst van de verkenning is de samenwerking tussen verenigingen, die voor het traject nog nauwelijks bestond: '*Men kende elkaar op hoofdlijnen, maar het was een beetje los zand.'* De gemeente stelt dat zonder het traject het samenwerken veel langer zou hebben geduurd. Bijvoorbeeld door het aanhaken van duurzaamheidscentrum de Kaardebol, dat nu open staat voor samenwerking met de sportclubs op het terrein. De reden dat de clubs graag participeren in de samenwerking, is volgens de gemeente de kans op nieuwe leden en behoud van vrijwilligers. De ontstane samenwerking is dan ook belangrijk voor de toekomstbestendigheid van het sportpark: '*De verenigingen denken nu bijvoorbeeld na over gezamenlijke inzet van vrijwilligers en energiebesparing.'* Alleen de basisschool die zich op het sportpark gaat vestigen, is niet aangehaakt bij de bijeenkomsten en het opstellen van de visie, hoewel ze wel zijn geïnformeerd en uitgenodigd.

Het concrete resultaat van het traject is het document 'Visie Vitaal Sportpark Zuidveen' waarin staat welke projecten kansrijk zijn en hoe deze financieel onderbouwd kunnen worden. De projecten zijn enerzijds gericht op verkeer en parkeren (gemeentelijk gefinancierd) en anderzijds gericht op een sportief-recreatieve impuls, zoals een fietsroute, wandelpad, speelbos, beweegaanleidingen, bootcamp, bewegwijzering en inzet van een buurtsportcoach voor ondersteuning van de verenigingen (vanuit de aan te vragen provinciale subsidie). De laatste groep projecten is volgens de gemeente zeer kansrijk, omdat deze direct voortkomen uit de ideeën van partijen op het sportpark. De inzet van de buurtsportcoach is daarin belangrijk. Die gaat zich richten op de ondersteuning van de verenigingen bij het vrijwilligersbeleid en de intensivering van de samenwerking.

Vervolg: de gemeente gaat de visie in 2019 uitwerken en wil zo snel mogelijk tot realisatie overgaan. Hiervoor is bij de provincie een subsidieaanvraag voor een ontwikkeltraject ingediend. Voor deze nieuwe fase huurt de gemeente geen extern bureau meer in, maar laat de uitvoering over aan de verenigingen en de Kaardebol.

Aandachtspunten en succesfactoren

- Om te voorkomen dat partijen in de samenwerking hun eigen belang te veel voorop zetten, kan een neutrale persoon het proces begeleiden. Het is aan te raden dat deze persoon kennis van zaken heeft (in dit geval over ruimtelijke ordening, groen en sport).

– Het traject onder leiding van de externe begeleider heeft de samenwerking tussen partijen op het sportpark versneld. Later in het traject kregen de partijen snel concrete ideeën, wilden ze over tot actie en was het belangrijk hen zelf de ruimte te geven.

Hybride leeromgeving (DZC ’68 Doetinchem)

Aanvrager	DZC ‘68	**Plaats**	Doetinchem
Samenwerking	Sportverenigingen, basisonderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, gemeente		
Activiteiten	Verkennen samenwerking met ROC, sportservice en basisschool, opzetten pilot woensdagmiddag techniektraining		

DZC ’68 is een maatschappelijk actieve voetbalvereniging, gelegen op een groot sportpark in Doetinchem. Het ROC Graafschap College is sinds kort ook op het terrein gevestigd.

Aanleiding en doelstelling: het ROC college heeft behoefte aan een plek waar studenten in de praktijk kunnen leren: een hybride leeromgeving. Tegelijkertijd bleek onder jeugdleden en ouders van niet-selectieteams van DZC ‘68 onvrede te heersen over het maar één keer per week trainen, terwijl selectieteams twee keer in de week trainen. De breedtesportmanager van DZC hoorde van deze wensen en zag de mogelijkheid ze te combineren. Daarop is het verkenningstraject is gestart. Het doel is om de mogelijkheden voor hybride werkplekken voor studenten te onderzoeken, zodat de accommodatie van DZC kan worden gebruikt voor reguliere schoolactiviteiten van het ROC (lesgeven door studenten) en van de basisschool (gymles).

Proces en opbrengsten: in het kader van de verkenning heeft de manager breedtesport van DZC een aantal acties opgezet. Het idee voor de hybride leeromgeving is ter sprake gebracht in overleggen met het Graafschap College, Basisschool de Huet, DZC en Sportservice Doetinchem, een organisatie die onder andere vakleerkrachten aan scholen levert en sportinitiatieven ondersteunt. DZC heeft echter gekozen om eerst alleen met het Graafschap College aan de slag te gaan, en de eigen jeugdleden als doelgroep te nemen. De reden hiervoor is dat een eerdere pilot, waarin ROC-studenten lesgaven aan basisschoolleerlingen op de velden van DZC, voortijds werd beëindigd wegens te weinig begeleiding voor de studenten en onvrede vanuit de basisschool. De communicatie was niet goed, waardoor het project van start ging terwijl niet alle partijen daar klaar voor waren.

Omdat de gesprekken met het ROC goed verliepen, is nog tijdens de verkenningsperiode een pilot gestart voor een techniektraining op woensdagmiddag. 100 tot 120 pupillen van DZC krijgen elke week training van vijftien ROC-studenten. Met de studenten zijn afspraken gemaakt over telefoongebruik en op tijd komen. De trainingen worden voorbereid door vrijwilligers van DZC, maar zij willen dat de komende periode overdragen aan de studenten. DZC zorgt voor het inplannen van de velden en kleedkamers. De eerste reacties op de trainingsgroep zijn volgens de manager breedtesport positief, zowel vanuit de pupillen en hun ouders als vanuit de studenten. DZC heeft daarom de ambitie de woensdagtraining structureel door te zetten, maar ziet in de borging een aandachtspunt, omdat het ROC zich niet altijd wil verbinden aan een langere periode.

De keuze om eerst aan de slag te gaan met het ROC, heeft geleid tot een snelle opbrengst: de techniektraining. De ambitie is echter om door het betrekken van de basisschool een hybride leeromgeving te creëren. De manager breedtesport heeft daarom een eerste gesprek met basisschool de Huet gevoerd. Dat verliep goed, omdat met name de leerkrachten in het plan mogelijkheden zien voor het verlagen van de werkdruk. De manager breedtesport heeft vertrouwen in de samenwerking met de basisschool, mits er meer begeleiding beschikbaar komt voor de ROC-studenten en de financiering goed kan worden geregeld. Het is nu nog onduidelijk bij wie de kosten voor veld of zaalhuur liggen. DZC ziet graag dat de bestaande financiering voor huisvesting van gymles wordt ingezet voor de accommodatiehuur bij DZC, voor de hybride leeromgeving.

DZC heeft de verkenning ingevuld door, met de kennis vanuit een eerder traject, een kleine samenwerking aan te gaan, waardoor snel kon worden begonnen met de techniektraining. Het betrekken van de basisschool is echter nog niet gelukt en vooral het regelen van de randvoorwaarden hiervoor (voldoende begeleiding en financiële middelen vanuit het onderwijs) blijken een belemmering.

Vervolg: inmiddels heeft DZC een provinciale subsidie voor een ontwikkeltraject toegekend gekregen om de hybride leeromgeving verder te ontwikkelen. Het doel is dat de hybride leeromgeving na tweeënhalf jaar zelfvoorzienend is. Naast de samenwerking met de basisschool ziet DZC nog andere mogelijkheden om de hybride leeromgeving in te vullen, zoals judolessen voor oudere jeugd van DZC, gegeven door ROC-studenten, of specifieke lessen die ROC-studenten bij één van de andere (17) sportverenigingen op het park geven. Een belemmering is dat veel vrijwilligers van andere verenigingen overdag niet beschikbaar zijn. Tot slot wil DZC de BSO op het sportpark betrekken door tijdens de opvang sportclinics te geven.

Aandachtspunten en succesfactoren

- DZC ’68 is, op basis van een eerdere pilot, begonnen met een kleine samenwerking met alleen het ROC en de eigen jeugdleden. De samenwerking is succesvol en kan later worden uitgebreid naar de basisschool, oudere jeugd of andere verenigingen op het park.
- Het regelen van de financiering voor het accommodatiegebruik en het waarborgen van voldoende begeleiding voor de studenten en kinderen blijken drempels in de samenwerking tussen de sportvereniging en het (basis)onderwijs.

Ontwikkelplan Vitaal Sportpark de Pas (Elst, Overbetuwe)

Aanvrager	Gemeente Overbetuwe	**Plaats**	Elst
Samenwerking	Sportverenigingen, zorg, welzijn, gemeente, scouting, kinderopvang		
Activiteiten	Themabijeenkomsten over vitaal sportpark, opzetten samenwerking tussen partijen op sportpark, ontwikkelen programma Vitaal Sportpark de Pas, opzetten werkgroepen		

Sportpark de Pas ligt aan de rand van de plaats Elst in de gemeente Overbetuwe. Op het sportpark zijn meerdere (sport)verenigingen gevestigd: twee voetbalclubs, een hockeyclub, een scouting en postduivenvereniging. Bij het verkenningstraject zijn daarnaast een hardloopvereniging, hengelsportvereniging en de organisaties Overbetuwe Beweegt (o.a. inzet buurtsportcoaches) en Stichting de Driestroom (zorgorganisatie) betrokken.

Aanleiding en doelstelling: Spero, de grootste voetbalclub, zocht een geschikte locatie voor een nieuw kunstgrasveld. De gemeente zag hierin een kans om na te denken over de algehele (ruimtelijke en sportieve) invulling van het sportpark, om zo een vitaal sportpark voor heel Elst te creëren. Naast een aantal fysieke aanpassingen, is ook intensivering van de samenwerking op het park nodig. De doelstelling van de verkenning is het opstellen van een ontwikkelplan voor het gezamenlijk realiseren van een Vitaal Sportpark de Pas. Ter ondersteuning is een procesbegeleider van bureau Sport en Ruimte betrokken.

Proces en opbrengsten: de verkenning is uitgevoerd in de tweede helft van 2018. Er zijn zes bijeenkomsten met een projectgroep georganiseerd, waarbij van iedere betrokken partij minstens één persoon aanwezig was. De eerste bijeenkomst stond in het teken van het elkaar beter leren kennen en inventariseren van de visies van de partijen. De verenigingen op het park kenden elkaar wel, maar werkten nog niet echt samen. Na de tweede bijeenkomst zagen de procesbegeleider en een aantal leden van de projectgroep een positieve omslag in de sfeer in de groep. Het gevoel ontstond dat iedere partij bereid was om zich in te zetten voor het project en het belang van samenwerken inzag. De betrokkenen benoemen dat deze 'saamhorigheid' in de groep bepalend is geweest voor de uitkomst van het verkenningstraject. Het heeft gezorgd voor draagvlak voor een vitaal sportpark en de inzet die de verenigingen daarvoor moeten leveren. Kenmerkend daarvoor is dat iedere bijeenkomst in de accommodatie van een andere vereniging werd georganiseerd: '*We dronken niet altijd de koffie van de voetbal, maar steeds van iemand anders. Dat was typerend voor het traject.*' Eén van de overige bijeenkomsten was een ruimtelijk atelier, waarin aan de hand van kaarten en ander beeldmateriaal inzichtelijk werd gemaakt welke mogelijkheden er ruimtelijk gezien voor het sportpark waren. Een andere bijeenkomst was een bezoek aan andere vitale sportparken in Nederland om inspiratie op te doen. De belangrijkste procesopbrengst van het verkenningstraject is de ontmoeting en intensievere samenwerking tussen de partijen op het sportpark.

Op basis van het traject heeft bureau Sport en Ruimte een programma voor Sportpark de Pas geschreven. De verenigingen kwamen tijdens de bijeenkomsten zelf met ideeën, zoals de aanleg van een hardlooproute en het opzetten van een maatschappelijk project voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De projectleden benoemen dat de initiatieven in het programmaplan niet afzonderlijk van de verenigingen komen, maar echt samen zijn bedacht. De nieuwe voorziene functies voor het sportpark zijn onder andere een visvijver, een hardlooproute en een jongerenontmoetingsplek. Het doel is om op het sportpark naast sportaanbod voor de huidige verenigingsleden ook sport- en beweegmogelijkheden voor nieuwe gebruikers te creëren. Daarnaast wil de projectgroep het sportpark fysiek meer open maken, door hekken tussen de verenigingen weg te halen. Tot slot willen de verenigingen gaan samenwerken om als sportpark een maatschappelijke functie voor Elst te vervullen.

Vervolg: de gemeente Overbetuwe heeft als vervolg op de verkenning een subsidie voor een ontwikkeltraject toegekend gekregen (zie ook hoofdstuk 4). In het projectplan voor 'programma Vitaal Sportpark de Pas' staan concrete plannen, met name fysieke aanpassingen, en initiatieven om de bezetting en het gebruik van het sportpark te vergroten. De komende periode (voorjaar 2019) splitst de projectgroep zich op om in gemengde werkgroepen de plannen voor het sportpark uit te werken. De werkgroep 'spelen en sporten' houdt zich bezig met o.a. een hardlooproute en multicourt. De werkgroep 'toegang en route' is bezig met de bereikbaarheid, parkeermogelijkheden en fysieke openheid van het sportpark. De werkgroep 'vijver' gaat over de plannen om een visvijver te maken, met daarbij bankjes en speelmogelijkheden. Tot slot maakt de werkgroep 'werkpost' plannen voor een maatschappelijk project, waarbij o.a. mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en mensen met een beperking vrijwilligerswerk op het sportpark doen en lid kunnen worden van een vereniging.

Aandachtspunten en succesfactoren

- Voorafgaand aan het traject waren verenigingen met elkaar bekend, maar werkten ze nog niet samen. De saamhorigheid die na twee sessies in de groep met betrokken partijen ontstond was bepalend voor het verloop. Daardoor zijn de verenigingen in het vervolg bereid acties te ondernemen in het belang van het hele sportpark en niet alleen in het belang van de eigen vereniging.

- Alle ideeën en initiatieven voor het nieuwe vitale sportpark komen vanuit de verenigingen zelf, waardoor de betrokkenheid groot is.

Klantengroep specifiek sportaanbod voor daluren (AV De Liemers, Zevenaar)

Aanvrager	AV De Liemers	**Plaats**	Zevenaar
Samenwerking	Sportvereniging, beheerstichting, gemeente, zorg, welzijn, onderwijs, GSF		
Activiteiten	Verkenning samenwerking met gemeenten en partijen uit zorg en welzijn, opzetten pilots sport- en beweegaanbod in daluren voor doelgroepen, ontwikkeling praktijkopleiding trainer, organisatie congres voor partijen uit verschillende sectoren		

Atletiekvereniging AV De Liemers in Zevenaar is een middelgrote vereniging (± 300 leden), met een traditioneel sportaanbod van atletiekdisciplines. De vereniging kampt met teruglopend ledenaantal. Dit wijt de club onder meer aan de toenemende behoefte van potentiële atleten aan moderne sportvormen als bootcamp of yoga. De vereniging is gevestigd op een mooi terrein aan de rand van Zevenaar, met een eigen atletiekbaan, groot kantinecomplex en kleedkamers. In de directe omgeving ligt een woonwijk en een middelbare school.

Aanleiding en doelstelling: atletiekvereniging AV De Liemers in Zevenaar heeft in 2016 een nieuw kantinecomplex geopend. Hiervoor is beheerstichting Stichting De Liemers Breedtesport opgericht. De Stichting is belast met de exploitatie van het complex, en heeft als doel '*de sportaccommodatie te exploiteren ter bevordering van de sportbehoefte in het algemeen, door alle lagen van de samenleving.'* Vanuit dit doel is de ambitie ontstaan om op het complex een Open club te creëren. De vereniging AV De Liemers heeft de aanvraag voor de verkenningssubsidie ingediend, maar werkt in de uitvoering nauw samen met het stichtingsbestuur. Het doel van de verkenning was om met behulp van pilots, overleg, onderzoek en het ontwikkelen van een opleiding toe te werken naar verhoogde sport- en beweegdeelname van verschillende doelgroepen in de daluren op het complex van De Liemers.

Proces en opbrengsten: de vereniging had in de periode voor de verkenning al geëxperimenteerd met pilots voor sportactiviteiten in de daluren. Deze pilots waren succesvol, en de club is daarom in dezelfde lijn doorgegaan. Kenmerkend aan de aanpak is dat de stichting of de vereniging het initiatief neemt en per activiteit een geschikte partner zoekt, met name uit de sectoren zorg en welzijn. Een succesfactor is dat de voorzitter van de stichting een groot netwerk in deze domeinen heeft opgebouwd. Vanwege haar ervaring is direct begonnen met het ontwikkelen en opzetten van activiteiten. De eerste pilot was Samen Sportief. Deze activiteit, waarbij mensen met een bepaalde afstand tot de maatschappij (bijvoorbeeld burn-out of depressie) een sportieve activiteit doen en daarna gezamenlijk eten op het complex van de Liemers, is opgezet in samenwerking met twee welzijnsorganisaties. Inmiddels is de activiteit structureel, met wekelijks 15 tot 20 deelnemers. Ook is een pilot racerunning ontwikkeld, een atletiekvorm voor mensen met een lichamelijke beperking. De vereniging geeft, naast trainingen op het sportpark, door het land diverse demonstraties racerunning. Ook is contact gezocht met het bijzonder onderwijs in de regio.

Daarnaast is binnen de verkenning het idee uitgewerkt om een praktijkopleiding voor een breedtesporttrainer te ontwikkelen. Deze trainers moeten zowel sporttechnische kennis als kennis van specifieke doelgroepen hebben, een opleiding die nog niet bestaat. Het ontwikkelen van de opleiding, waarvoor ook contact met de Atletiekunie en de HAN is gelegd, is nog niet opgestart binnen de verkenning, maar staat wel op de actielijst van Stichting De Liemers.

Tot slot hebben binnen het traject veel verkennende gesprekken plaatsgevonden. Zo is contact ontstaan met Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) in het kader van gezonder aanbod in de kantine en met een fysiotherapeut over gebruik van kantineruimte. Met de gemeenten Zevenaar en Duiven is overleg gevoerd over gemeentelijke ondersteuning. Tot slot heeft De Liemers als afsluiting van de verkenning het congres 'Meeting Point Sport' georganiseerd, waar lokale organisaties uit o.a. de sport, zorg, welzijn, onderwijs en bedrijfsleven waren uitgenodigd om elkaar te ontmoeten en te praten over mogelijkheden tot samenwerking.

Vervolg: Stichting De Liemers Breedtesport heeft als vervolg op de verkenning een subsidie voor een ontwikkeltraject toegekend gekregen (zie ook hoofdstuk 4). Binnen deze subsidie worden ruimtelijke aanpassingen op het sportpark gedaan (sprintbaan en kunstgrasveld) die de ontwikkeling van nieuwe sport- en beweegactiviteiten moet verbeteren. De opgezette pilots worden doorgezet, en het doel is deze structureel onder te brengen bij de atletiekvereniging (ze worden nu nog gedragen door welzijnspartijen en de stichting), zodat ook doorstroming naar lidmaatschap makkelijker wordt. De trainersopleiding is een punt van aandacht voor de komende periode.

Aandachtspunten en succesfactoren

- De vereniging en de stichting werken samen. De vereniging richt zich vooral op het organiseren van het sportaanbod voor leden en bezit de sporttechnische kennis en ervaring. De stichting heeft de ruimte en het netwerk om samenwerking met partijen uit zorg en welzijn aan te gaan en breedtesportactiviteiten op te zetten.

- Het congres 'Meeting Point Sport' was een plek waar partijen uit de directe omgeving van De Liemers elkaar voor het eerst ontmoetten. Ze spraken elkaar eerder nooit, omdat '*sport alleen met sport praat en zorg alleen met zorg'*.

- De pilots geven de mogelijkheid om snel te starten met activiteiten en zichtbare resultaten te laten zien. Dit helpt om andere partijen te enthousiasmeren voor een samenwerking.

Open Club R.V.V. Rhelico (Rumpt)

Aanvrager	R.V.V. Rhelico	**Plaats**	Rumpt
Samenwerking	Sportvereniging, basisonderwijs,		
Activiteiten	Themabijeenkomsten over betekenis en invulling van de Open club, gesprekken met samenwerkingspartners, workshops over invulling Open club, onderzoek naar de demografische omgeving van Rhelico en kansen voor Open club		

R.V.V. Rhelico is een voetbalvereniging in het Gelderse dorp Rumpt, dat hoort bij de gemeente West Betuwe. De vereniging is buiten het dorp gevestigd en ligt tegen de A15 en de A2 aan. Mede door deze ligging profileert de vereniging zich met haar regiofunctie. Rhelico heeft ± 300 leden, maar kampt met een teruglopend leden- en vrijwilligersbestand. Eén van de vijf velden is een kunstgrasveld dat in de zomer van 2017 is gerealiseerd.

Aanleiding en doelstelling: de aanleiding voor Rhelico om aan de slag te gaan met de Open club-gedachte was het nieuwe kunstgrasveld. De gemeente stelde als voorwaarde voor de financiering dat het veld ook voor andere gebruikersgroepen beschikbaar moest zijn. Parallel daaraan speelden twee zaken: 1) de club ligt in een krimpgebied en kampt met een teruglopend ledenaantal en 2) binnen de gemeente is steeds meer aandacht voor een gezonde leefstijl, omdat de sportdeelname in de omgeving laag en het overgewichtscijfer hoog is. Dit samen vormde aanleiding voor de aanvraag voor het verkenningstraject, onder leiding van een externe begeleider. Het doel was om te onderzoeken of Rhelico kan uitgroeien tot Open club. Daarvoor wilde de club de demografische opbouw in de omgeving, de lokale doelgroepen en behoefte, de mogelijkheden voor vraaggericht aanbod en de potentiële samenwerkings-partners in kaart brengen. Het doel was om bij positieve resultaten verder te gaan met een ontwikkeltraject.

Proces en opbrengsten: het traject is gestart met gesprekken met het bestuur over de betekenis en invulling van de term 'Open club'. In deze gesprekken bleek dat het draagvlak voor nieuwe activiteiten wisselend was: *sommigen vonden dat de vereniging daar niet klaar voor was, omdat er al moeite is om genoeg vrijwilligers voor de normale taken te vinden.'* Na een aantal gesprekken drong de noodzaak van een andere aanpak bij de bestuursleden beter door. Dit beschrijft de externe begeleider als de grootste opbrengst van de verkenning: '*dat de vereniging het inzicht heeft gekregen dat als ze alles blijven doen zoals de afgelopen dertig jaar, dat het dan niet goedkomt.'* Hierin was het volgens de begeleider belangrijk dat hij de club heeft voorzien van cijfers over demografische ontwikkelingen in de omgeving, landelijke ontwikkelingen in sportdeelname en sportgedrag en ze heeft geïntroduceerd in het idee van Open club. De begeleider is vervolgens op zoek gegaan naar mogelijke samenwerkings-partners. Dit waren o.a. de gemeente, B-Fit coaches (gezonde leefstijlinterventie), buurtsportcoaches, drie basisscholen en Werkzaak Rivierenland (re-integratie). De begeleider geeft aan dat zijn rol en beschikbare tijd hierin cruciaal was: '*anders was dit allemaal nooit gebeurd.'* Hij heeft een aantal bijeenkomsten met alle partijen samen georganiseerd. Daarin lukte het nog niet om de vereniging en de partijen zelf plannen voor een Open club te laten ontwikkelen. De begeleider merkte: '*dat ze heel erg naar mij keken voor de actie, en het kostte al veel tijd en moeite om ze allemaal daar te krijgen en het idee uit te leggen.'* Zo was er een idee om een vervallen ballenhok op te knappen als onderdeel van een project voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, die dan werkervaring kunnen opdoen. Daar kwam behoorlijk wat weerstand op: *'wij gaan niet zomaar de sleutel geven aan mensen die wij niet kennen, en die mensen moeten begeleid worden en daar is geen tijd voor.'* Ook was een gebrek aan opknapmaterialen een probleem: *'er is een reden dat het ballenhok er zo bij staat, dat heeft alles te maken met financiën.'*

De verkenning heeft nog weinig concrete Open club-activiteiten of samenwerkingen tussen Rhelico en andere partijen opgeleverd. Er is echter wel kennis gemaakt en de begeleider ziet wel mogelijkheden voor activiteiten in de toekomst: '*ik heb wat zaadjes geplant, waarvan er een paar wel kunnen gaan uitkomen.'* Een eerste zaadje is inmiddels uitgekomen: de twee basisscholen hebben op Koningsdag sport- en spelactiviteiten op het terrein van Rhelico georganiseerd.

Vervolg: tijdens het verkenningstraject bleek dat Rhelico geen aanspraak meer kon maken op een subsidie voor een ontwikkeltraject. Hierdoor kan de vereniging op korte termijn bijvoorbeeld geen fysieke aanpassingen doen die de Open club-activiteiten kunnen ondersteunen. De club heeft ervoor gekozen daarom kleine stappen te nemen en zich in eerste instantie te richten op het uitbreiden van het voetbalaanbod. De komende periode wordt ingezet op meidenvoetbal, G-voetbal en *walking football*. Dit betekent dat de samenwerking met andere (maatschappelijke) partijen geen prioriteit heeft, maar in de toekomst wel een rol kan spelen om van Rhelico een Open club te maken.

Aandachtspunten en succesfactoren

- Voor de in zichzelf gekeerde vereniging was het een *eye opener* om geïnformeerd te worden over de mogelijkheden van de 'Open club-gedachte' en de demografische ontwikkelingen in de regio en de consequenties als de vereniging op dezelfde voet door gaat.
- De vereniging ervaart dat het gebrek aan vrijwilligers, tijd en financiële mogelijkheden belemmeringen zijn voor het opzetten van nieuwe samenwerkingen en (maatschappelijke) activiteiten.

4. Factsheets ontwikkelprojecten

Dukenburg Open

Afbeelding 1 Impressie van sportpark TPV Dukenburg Smash

Project	Open Club	**Plaats**	Dukenburg
Aanvrager	TPV Dukenburg Smash		
Samenwerking	Sportbond, sportverenigingen, gemeente, hoger onderwijs		
Doelgroepen	Inwoners regio Nijmegen, kinderen, mensen met een beperking, ouderen		
Ruimtelijke aanpassing	Renovatie padelbanen		
Activiteiten	Internationaal padeltoernooi, padeltrainingen voor studenten, mensen met een beperking, kinderen, uitbreiding aanbod ouderen..		

TPV Dukenburg Smash is een middelgrote omnivereniging (tennis en padel) met zeven kunstgras tennisbanen en twee kunstgras padelbanen. Daarnaast beschikt de vereniging over een eigen kantine. De club is gelegen aan de rand van Nijmegen in het stadsdeel Dukenburg. Mede door de subsidie van provincie Gelderland heeft TPV Dukenburg Smash met het project Dukenburg Open de padelbanen gerenoveerd, waardoor een internationaal padeltoernooi op het park heeft plaatsgevonden en het aanbod voor diverse doelgroepen kon worden vergroot.

Aanleiding: de vereniging vergrijst
In 2017 zijn bij TPV Dukenburg Smash twee padelbanen aangelegd. De vereniging heeft al jaren te maken met vergrijzing en een afname van het aantal leden. Door vergroting van het aanbod wilde de club nieuwe leden trekken en financieel gewin behalen, nodig voor het toekomstbestendig blijven van de vereniging. In 2018 bleek aanpassing van deze nieuwe padelbanen noodzakelijk. Enerzijds vanwege de ambitie om een internationaal padeltoernooi te organiseren en anderzijds vanwege de toenemende bezetting van de banen en de wil om de banen rolstoeltoegankelijk te maken. De ondergrond van de banen bleek niet goed genoeg voor intensief gebruik. De banen worden namelijk ook te huur aangeboden voor niet-leden van de club. Naast de renovatie van de padelbanen heeft de club de blik naar buiten gericht. Dit alles gericht op ledenwinst en het laten overleven van de vereniging.

Doelstelling: meer mensen, meer leden, meer geld
TPV Dukenburg Smash wil door middel van het organiseren van de Padel Nations Cup, een internationaal padeltoernooi, de bekendheid van padel en de vereniging vergroten op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Hiermee wil de vereniging zowel mensen binnen als buiten de vereniging naar de padelbanen trekken. Daarnaast wil de vereniging het activiteitenaanbod voor diverse doelgroepen uitbreiden. Door verschillende doelgroepen (zoals kinderen, ouderen en mensen met een beperking) uit te nodigen voor clinics en trainingen wil de club deze doelgroepen naar de club trekken. Ook is een petanquebaan aangelegd, staat in de kantine een biljarttafel en is de vereniging het startpunt voor *nordic walking* groepen. Het belangrijkste doel van het project is om meer mensen naar het park te trekken, waarvan een deel lid wordt van de club, wat extra inkomsten oplevert.

Partners
De aanvrager van de subsidie is TPV Dukenburg Smash. Zij is de beheerder van het sportpark en kartrekker van het project. De Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB), Radboud Sport Centrum, tennisvereniging Tachys en gemeente Nijmegen hebben samen met de vereniging een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin is vastgelegd om in de toekomst van het sportpark gebruik te maken.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn actieplan 'Dukenburg Open'

Voorlopige planning van realisatie
In figuur 1 is de tijdlijn van het project schematisch weergegeven. In de zomer van 2018 is TPV Dukenburg Smash gestart met de renovatie van de padelbanen op het sportpark. In dezelfde periode zijn de samenwerkingsverbanden met de diverse partners afgesloten. Van 20 tot en met 25 augustus 2018 vond de Padel Nations Cup plaats, gedeeltelijk op het sportpark van TPV Dukenburg Smash en gedeeltelijk in het centrum van Nijmegen. Vanaf 2019 worden de samenwerkingen met Tachys en Radboud Sport Centrum geïntensiveerd en wordt de Open club-gedachte verder geïmplementeerd.

Opbrengsten van het project

Samenwerking: open club is proces
Binnen de vereniging bestaat een commissie die uitvoering geeft aan het project. De vereniging geeft aan dat de samenwerkingen met de projectpartners nog niet veel hebben opgeleverd omdat de uitvoering van de ideeën nog in ontwikkeling is. Het daadwerkelijk organiseren van activiteiten voor doelgroepen blijkt een traag proces te zijn.

Zo bestaan ideeën om samen met de gemeente ouderen en kinderen van de padelbanen gebruik te laten maken. Met tennisvereniging Tachys wordt aanbod gecreëerd voor mensen met een beperking. Inmiddels is één rolstoelpadeller lid geworden van de vereniging. Zij wordt ingezet als ambassadeur voor het rolstoelpadel. Verwacht wordt dat dit in de komende maanden verder uitgebouwd gaat worden. Met de KNLTB wordt gepraat over het organiseren van de Padel Nations Cup in 2019. Met het Radboud Sport Centrum is voor 2019 een contract gesloten waarin is vastgelegd dat trainingen aan studenten wordt aangeboden op de padelbanen van TPV Dukenburg Smash.

Naar de toekomst toe wil de vereniging samenwerkingen continueren, intensiveren en op zoek gaan naar nieuwe organisaties. Het netwerk is inmiddels opgebouwd en verschillende gesprekken worden gevoerd. Wel moet nog veel tijd geïnvesteerd worden in het ontwikkelen en benutten van de samenwerkingen. De vereniging gaat dit vanaf 2019 verder oppakken.

Binnen de vereniging is het draagvlak voor het project groot. Via verschillende ALV's, die door het onderwerp open club goed zijn bezocht, is de leden uitgelegd dat de vereniging haar aanbod moet vergroten om te kunnen overleven. De ernst van de situatie van de vereniging werd sterk benadrukt en gevoeld waardoor de saamhorigheid van de leden om zich voor de vereniging in te zetten en het draagvlak voor een nieuwe koers is vergroot.

Toekomstbestendigheid
Vóór de aanleg van de padelbanen was de vereniging niet vitaal. De vereniging was sterk vergrijsd en kampte met een afname van het ledenaantal. Door alle activiteiten die de club in het kader van het project organiseert, verwacht TPV Dukenburg nieuwe leden en extra inkomsten zodat zij een vitale vereniging kan worden.

Dit blijkt eerder dan verwacht al het geval te zijn. De vereniging geeft aan dat het internationale toernooi tot naamsbekendheid van de vereniging heeft geleid. Dit heeft de vereniging naar verwachting enkele extra leden opgeleverd, al is moeilijk te zeggen hoeveel. Wel wordt aangegeven dat meer uit het toernooi gehaald had kunnen worden. Doordat de KNLTB laat uitsluitsel gaf, kon geen verbinding meer worden gemaakt met het introductieprogramma voor studenten. Daarnaast waren vanwege de vakantieperiode de scholen dicht waardoor niet de doelgroepen betrokken zijn die de vereniging wilde betrekken. Ook vielen de bezoekersaantallen tijdens de wedstrijden tegen.

Bijkomend effect van het toernooi is dat veel enthousiasme onder leden is ontstaan om weer iets voor de club te gaan doen. Het toernooi bleek achteraf een visitekaartje voor de club te zijn, waar de leden trots op waren dat ze daar aan hebben bijgedragen.

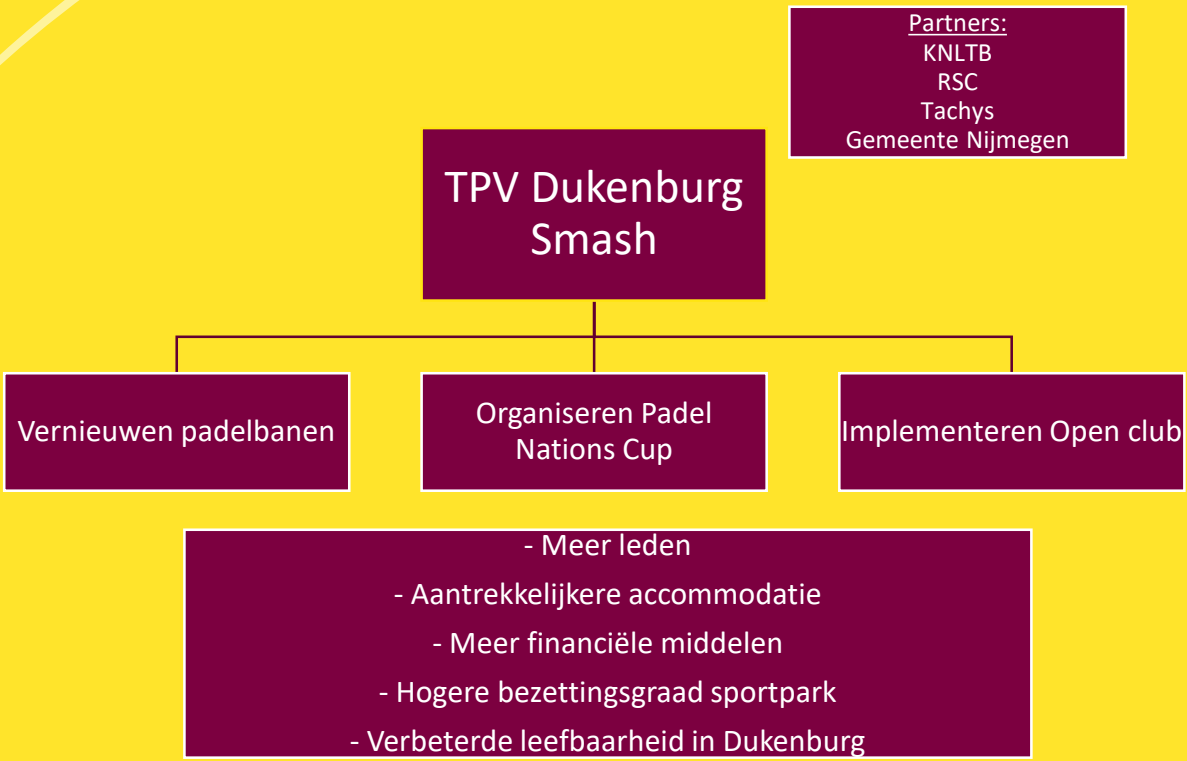
(Sport)participatie
Het verbeteren van de sportparticipatie blijkt voor TPV Dukenburg in mindere mate een doel op zich te zijn van het project. Wel wordt aangegeven dat de club doelgroepen die op dit moment in beperkte mate sporten, zoals ouderen, mensen met een beperking en de niet-sportende jeugd naar de vereniging wil trekken.

Dit blijkt op dit moment nog beperkt het geval te zijn doordat samenwerkingen met de gemeente en tennisvereniging Tachys nog in de steigers staan. Verwacht wordt dat dit vanaf 2019 verder ontwikkeld gaat worden.

Leefbaarheid
TPV Dukenburg Smash ligt op een sportpark met verschillende andere sportverenigingen. Aangegeven wordt dat op dit moment de buurtbewoners nog weinig betrokken worden bij de vereniging. Wel wordt de vereniging steeds meer een ontmoetingsplek en wordt een sterkere sociale functie verworven. Zo starten verschillende wandelgroepen bij de vereniging, worden feesten met een tennis-/padelactiviteit georganiseerd en ontstaat meer sportaanbod voor de buurt doordat niet alleen leden, maar ook niet-leden tegen betaling gebruik kunnen maken van de banen.

Gesprekspartners (januari 2019)
- Bestuur TPV Dukenburg Smash

Figuur 2 Schematische weergave verwachte activiteiten en opbrengsten van het project Dukenburg Open

Samenwerking in beweging: de open club GVA

Afbeelding 1 Impressie van voetbalvereniging GVA in Doornenburg

Project	Open Club	**Plaats**	Doornenburg
Aanvrager	Voetbalvereniging GVA		
Samenwerking	Sportverenigingen, gemeente, welzijn, zorg, basisschool, hoger onderwijs		
Doelgroepen	Inwoners in Doornenburg, met name kinderen, mensen met een beperking, ouderen		
Ruimtelijke aanpassing	Vernieuwing buiten-accommodatie: voetbalveld wordt multifunctioneel sportveld		
Activiteiten	Pilots beweeggroep voor ouderen, structurele biljartavond, derde gym-uur voor basisschoolkinderen, opstellen sport- en beweegkalender, samenwerking met fysiotherapeut, opzetting samenwerking sportaanbieders, behoefte-onderzoek onder inwoners.		

Gijsbrecht van Aemstel (GVA) is een goedlopende voetbalvereniging en de grootste van het dorp Doornenburg in de gemeente Lingewaard. Het is van oudsher een traditionele, naar binnen gekeerde voetbalclub, waar vanaf de jaren 90 meer openheid ontstond door de intrede van vrouwenteams. Het gaat goed met de vereniging. Het enige aandachtspunt is het blijven vinden van voldoende vrijwilligers.

Aanleiding: behoefte aan sport- en beweegactiviteiten in Doornenburg

Begin 2016 heeft de voetbalvereniging het plan opgevat om naar een Open club toe te werken. Het bestuur is van mening dat het voor de toekomstbestendigheid van de vereniging nodig is niet alleen afhankelijk te zijn van de eigen leden, maar ook een rol in de omgeving te vervullen. Onder de inwoners van het dorp Doornenburg bleek behoefte te zijn aan meer en gevarieerde sport- en beweegmogelijkheden. Uit behoeftepeilingen die de vereniging heeft laten uitvoeren, bleek bij verschillende doelgroepen de wens voor specifieke activiteiten te bestaan, zoals atletiek voor kinderen of laagdrempelig bewegen voor mensen met een beperking.

Doelstelling: als vereniging meer open staan voor het hele dorp

De vereniging GVA wil samen met de andere sportaanbieders in het dorp beter invulling gaan geven aan de sportbehoeften van de inwoners. Het doel daarbij is om een gevarieerder aanbod op basis van de vraag te creëren.

Partners: sportaanbieders in Doornenburg

Voetbalvereniging GVA is de hoofdaanvrager en regievoerder van het project. Daarnaast is een aantal andere partijen betrokken. Ten eerste de sportaanbieders in Doornenburg: de wandel- en gymvereniging, de dansvereniging, de tennisvereniging en Stichting Ouderenwerk Doornenburg, die sociale activiteiten voor 70-plussers aanbiedt. Ten tweede Stichting Welzijn Lingewaard en Stichting Leefbaar Doornenburg, die beide goed zicht hebben op vraagstukken in het dorp. Ten derde de gemeente, die het project steunt, bijvoorbeeld door te voorzien in de renovatie van de gymzaal.

Voor de start van het project was het van belang vooraf een sterke basis met samenwerkingspartners te creëren, omdat in het dorp nog her en der oud zeer bestond tussen sportverenigingen. In het belang van het project wilde het bestuur van GVA zekerheid dat dit geen rol speelde in de samenwerking. In bijeenkomsten bleek dat alle neuzen dezelfde kant op stonden, waardoor het project Open club in mei 2018 van start kon.

Planning: pilotactiviteiten uitbreiden

Het project loopt op schema. In april 2018 is gestart met het opzetten van de eerste pilotactiviteiten binnen het project Open club (2e pijler, zie figuur 1). Deze pilots lopen nog steeds, maar de komende periode moeten structurele en aanvullende activiteiten tot stand komen. Tegelijkertijd is gestart met het traject om de samenwerking tussen de sportaanbieders in Doornenburg te stroomlijnen, met behulp van een procesbegeleider (1e pijler). De aanpassingen aan de buitenaccommodatie gaan later van

Figuur 1 Project Open club: aanpak aan de hand van drie pijlers

start. Eind 2018 is de offerteaanvraag voor de aanpassing gedaan (3e pijler) en de oplevering is gepland voor de zomer van 2019. De aanpassing aan de binnenaccommodatie is door het opknappen van de gymzaal versneld doorgevoerd. De verwachting is dat het project eind 2020 wordt afgerond. De nieuwe opgezette sport- en beweegactiviteiten moeten dan geborgd zijn en in de reguliere structuren van de sportaanbieders in Doornenburg zijn opgenomen (zie figuur 2).

Samenwerking: label 'Sportdorp Doornenburg'
De voetbalvereniging heeft nadrukkelijk niet de bedoeling om vast te houden aan het voetbalaanbod van GVA. Mede daarom is besloten het project Open club voort te zetten onder de noemer 'Open club Doornenburg'. De regie ligt daardoor niet meer alleen bij GVA als vereniging, maar bij het label 'Sportdorp Doornenburg', waarin de verschillende sportaanbieders in Doornenburg met elkaar samenwerken (zie figuur 3), zo stelt de projectleider: '*Als GVA zijn we trekker, maar we hoeven niet op de voorgrond, want het gaat niet om de voetbalclub, maar om de invulling van de sportbehoefte in het dorp'.*

Binnen GVA werkte aanvankelijk de commissie 'GVA open' aan het project. Inmiddels is deze commissie 'commissie open' gedoopt, en heeft vanuit iedere samenwerkingspartner iemand zitting in de commissie. De commissie is tevreden over de onderlinge samenwerking en communicatie tot nu toe.

De andere sportverenigingen zijn minder krachtig dan GVA, bijvoorbeeld op het gebied van vrijwilligers en bestuursleden. Onderling is dan ook de afspraak gemaakt dat GVA de andere verenigingen ondersteunt binnen het project, bijvoorbeeld bij de communicatie naar leden en het ontplooien van activiteiten bij die verenigingen.

Figuur 2 Schets tijdlijn project

De projectgroep heeft bewust gekozen voor het betrekken van een neutrale procesbegeleider. Tot nu toe is de procesbegeleiding goed bevallen, vooral bij het ondersteunen in de communicatie richting en overtuiging van samenwerkingspartners. Het begeleidingstraject wordt gefinancierd vanuit de Rabobank, en heeft in principe een open einde. Bij GVA leeft de wens in de toekomst meer te gaan doen op het gebied van duurzaamheid met behulp van de procesbegeleider.

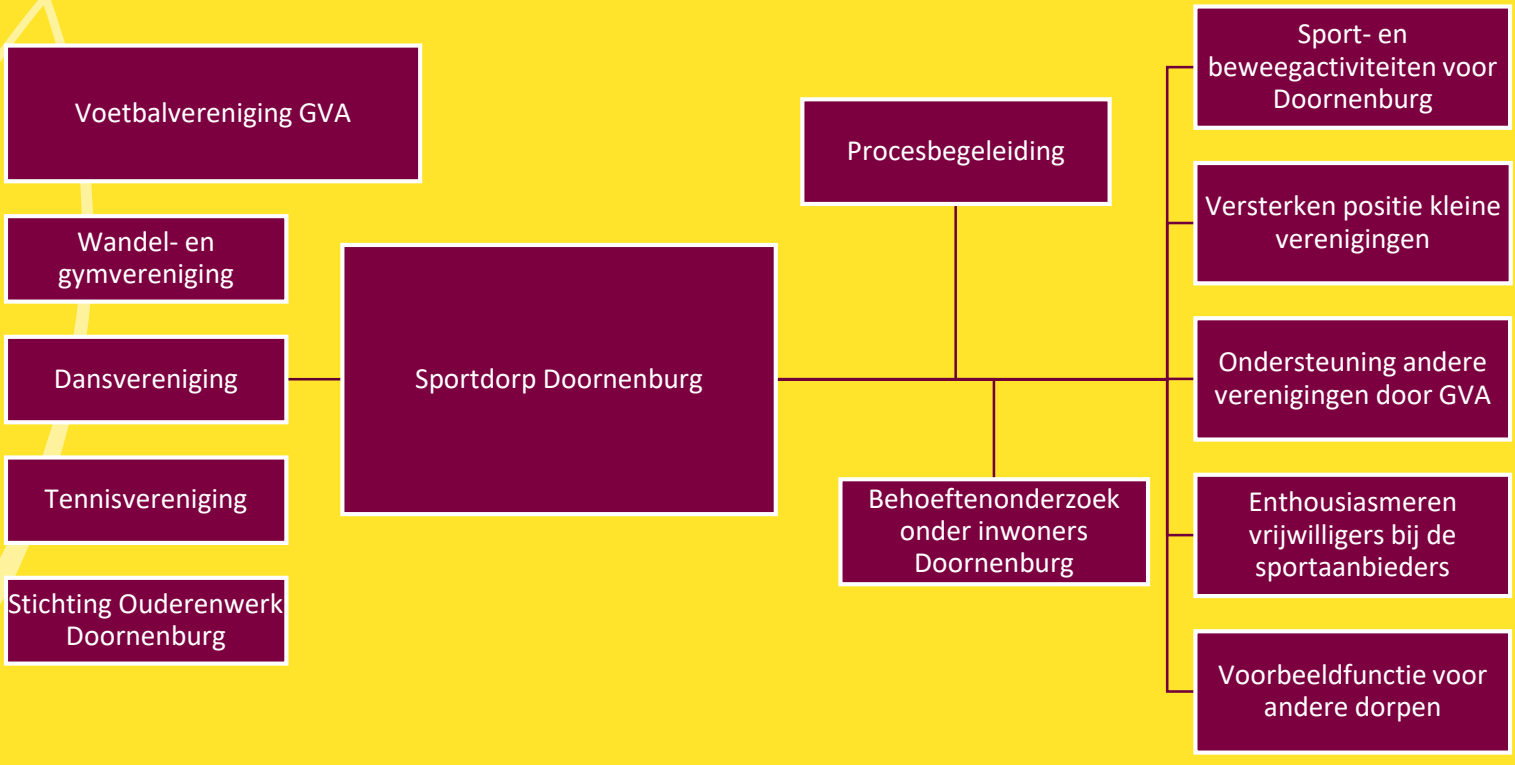
De projectgroep heeft plannen om de samenwerkingen binnen het project uit te breiden met maatschappelijke partners uit zorg en onderwijs. Er zijn al eerste gesprekken gevoerd met een fysiotherapeut en met buurtzorg. Volgens de voorzitter verschilt de samenwerking met de andere sportaanbieders van de samenwerking met andere maatschappelijke partners omdat de eerste groep nodig is om het sportaanbod te kunnen garanderen, en met de tweede groep vraag en aanbod op elkaar wordt afgestemd. Daarom was het van belang in de eerste fase de sportaanbieders mee te krijgen.

Eén van de subdoelen van het project is volgens de voorzitter om te dienen als voorbeeld voor andere dorpen en sportparken in de omgeving. GVA is het verst gevorderd in het proces naar de Open club en voelt zich ook verantwoordelijk om andere verenigingen in ditzelfde proces te adviseren en als concreet voorbeeld voor hen te dienen. De gemeente Lingewaard ziet de waarde hiervan in en toont daarom interesse in de Open club.

GVA heeft in dit kader in de zomer van 2018 in samenwerking met Stichting Welzijn Lingewaard een politieke sportmiddag georganiseerd, waarbij politici konden kennismaken met sporten voor de doelgroepen kinderen, ouderen en mensen met een beperking.

Toekomstbestendigheid: draagvlak onder leden
De vereniging GVA heeft een gemengd ledenbestand. De voorzitter denkt dat het om de vereniging in de toekomst staande te kunnen houden, cruciaal is dat de club zich meer openstelt voor de omgeving. De voorzitter merkt dat vooral jongere leden zich hier ook voor open stellen en het gewoon vinden dat de vereniging niet alleen een plaats is voor de eigen leden. Hij bemerkt bij oudere leden soms angst dat afbreuk wordt gedaan aan wat binnen de vereniging is opgebouwd. Met deze leden wil hij in gesprek. Dit kost veel tijd en vormt tot nu toe een knelpunt. GVA komt er nog niet voldoende aan toe om met de eigen leden in gesprek te gaan over wat het project voor de

Figuur 3 Verwachte activiteiten en opbrengsten van het project Open Club GVA

vereniging zelf betekent: '*We zijn drukker naar buiten dan naar binnen.'* Inmiddels is het onderwerp drie keer aan bod geweest op de ALV. De voorzitter merkt dat de mensen die daar aanwezig waren langzamerhand ook betrokken raken en zelf met ideeën komen. Een ander idee is om met teams in gesprek te gaan over hun behoeften: *'Want als wij zo druk zijn de behoeften in het dorp te peilen, moeten we dat binnen de club ook doen.'*

Met behulp van het project hoopt de vereniging op termijn ook meer vrijwilligers aan te trekken, want voldoende vrijwilligers verzamelen blijft een aandachtspunt. Het verhogen van het ledenaantal is geen expliciet doel van het project Open club. Het doel is juist dat zoveel mogelijk inwoners gaan bewegen, en bij welke vereniging dat is (of ongeorganiseerd) maakt niet uit. De voorzitter van GVA denkt dat de kleine verenigingen wel hopen op ledentoename, maar dit is niet het hoofddoel. GVA merkt dat het een socialer imago krijgt door de activiteiten die het onderneemt. Ze krijgen positieve reacties van zowel binnen als buiten de vereniging.

(Sport)participatie: sportactiviteiten ontwikkelen
Om activiteiten te kunnen ontwikkelen die inspelen op de behoeften in het dorp, moet de vraag periodiek worden gepeild. Dit gebeurt bijvoorbeeld al met behulp van studenten van de HAN. Wanneer een vraag inzichtelijk is gemaakt, wordt met de betrokken sportaanbieders gekeken naar een passende invulling, bijvoorbeeld een beweegles. Bij het daadwerkelijk opzetten van het aanbod, moet worden gezocht naar een goede trainer of begeleider (eventueel met expertise over de doelgroep) en een kostendekkend model, zodat het de verenigingen geen eigen middelen kost. GVA heeft ervoor gekozen het project te starten met een aantal pilots. De reden hiervoor is dat nog niet alle sportaanbieders klaar waren om deel te nemen, en een concreet voorbeeld nodig hadden om te zien hoe de initiatieven uitwerken en wat de opbrengsten zijn.

Over de uitvoering van de activiteiten tot nu toe heerst tevredenheid. De pilot met een beweeggroep wordt gecontinueerd met behulp van een buurtsportcoach. Daarnaast komt er een structurele biljartavond op woensdag. Met de plaatselijke basisschool is een plan gemaakt om samen een 'derde gym-uur' te verzorgen, waarin kinderen iedere week een andere sport kunnen uitproberen. Dit wil de projectgroep kosteloos aanbieden, waardoor eerst nog de juiste vrijwilligers of sponsors moeten worden gevonden. Om deze laatste ambitie te realiseren is het volgens de projectgroep essentieel dat de buitenaccommodatie eerst aangepast is.

Tot slot gaat sportclub Doornenburg een jaarkalender opstellen met daarop alle beschikbare sport- en beweegactiviteiten.

Het is de bedoeling dat de sportactiviteiten binnen het project uiteindelijk geborgd worden bij de vereniging die de activiteit heeft opgezet. Daarover zijn nog geen afspraken gemaakt. De voorzitter van GVA geeft aan dat het voor de komende periode een belangrijk aandachtspunt is om de andere partijen hierin mee te nemen.

Leefbaarheid: voorbeeldfunctie
De voorzitter van GVA geeft aan dat het project geslaagd is wanneer '*iedereen weet dat er een samenwerkingsverband sportclub Doornenburg is en dat mensen hun ideeën, vragen en behoeften daar neer kunnen leggen*'.

De open club inspanningen van GVA hebben er onder andere voor gezorgd dat het thema op de agenda staat binnen de gemeente Lingewaard. In het coalitieakkoord voor de periode 2018-2022 staat de term Open club een aantal keer specifiek benoemd.

De positie van de buurtbewoners ten opzichte van het sportpark is bij de projectgroep nog onbekend. Vanuit de duurzaamheidsgedachte, maar ook om de overlast voor buurtbewoners te beperken, is vorig seizoen ledverlichting langs de voetbalvelden aangelegd.

Gesprekspartner (november 2018)

- Voorzitter voetbalvereniging GVA (tevens subsidieaanvrager en trekker van het project)

Afbeelding 2 Impressie van voetbalvereniging GVA in Doornenburg

Open Sportpark De Parkweg Harderwijk

Afbeelding 1 Impressie van Sportpark de Parkweg Harderwijk

Project (als onderdeel van programma)	Vitaal Sportpark	**Plaats**	Harderwijk
Aanvrager	Gemeente Harderwijk		
Samenwerking	Sportverenigingen, gemeente, buurtsportcoach, onderwijs (mbo), bedrijven, welzijn		
Doelgroepen	Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, statushouders, leden van de sportverenigingen, buurtbewoners		
Ruimtelijke aanpassing	Het project vitaal sportpark loopt parallel met een revitalisering van het park, waarin de accommodaties worden vernieuwd		
Activiteiten	Beweeggroep door ROC studenten, beweegactiviteit voor statushouders en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, behoefteonderzoek onder buurtbewoners, verkennen samenwerking met commerciële sector (gebruik accommodatie), sport- en beweegactiviteiten voor buurtkinderen		

Aanleiding

Op Sportpark de Parkweg in Harderwijk zijn vier buitensportverenigingen gevestigd (voetbal, hockey, jeu de boules en beachvolleybal). Verder heeft het sportpark een zwembad en een fitnesscentrum. De vier verenigingen kampen met financiële uitdagingen door hogere tarieven van de gemeente. De verenigingen hebben gezamenlijk een traject gevolgd, waarbij ze zijn begeleid door de Gelderse Sportfederatie. In een aantal sessies zijn ze tot de conclusie gekomen dat ze graag met elkaar willen samenwerken en het sportpark beter willen benutten. De accommodaties staan op veel momenten leeg (vooral overdag). Door een betere invulling te realiseren, worden maatschappelijke partijen bediend en tegelijkertijd extra inkomsten voor de verenigingen gegenereerd. Met deze ambitie in het achterhoofd is vanuit de gemeente Harderwijk een plan voor een ‘Open Sportpark De Parkweg’ geschreven. Dit projectplan is onderdeel van een programma in drie gemeenten (zie kader einde factsheet).

Doelstelling

Het project heeft een aantal doelstellingen, namelijk het versterken van de maatschappelijke functie van het sportpark, het creëren van een verdienmodel voor verenigingen en het ontwikkelen van de juiste sport- en beweegmogelijkheden. Om de doelstellingen te behalen wordt gewerkt aan de hand van drie pijlers (zie figuur 1).

Partners

De hoofdaanvrager en trekker van het project is GA Harderwijk, de sportuitvoeringsorganisatie van de gemeente Harderwijk, waar o.a. buurtsportcoaches in dienst zijn. Door GA Harderwijk is een sportparkmanager aangesteld die verantwoordelijk is voor de coördinatie van het project. Bij het project zijn verder de vier verenigingen op het sportpark betrokken. Voetbalvereniging Zwart-Wit is een actieve voetbalclub met veel leden en vrijwilligers; de vereniging heeft momenteel een ledenstop. Hockeyvereniging De Mezen is ook een grote club. Op dit moment is de vereniging bezig met de realisatie van een nieuwe kantine en nieuwe velden. De vereniging kampt met een tekort aan vrijwilligers. Jeu de boulevereniging De Bieleggers heeft minder belang bij een hogere bezetting overdag, want zij gebruiken hun accommodatie overdag zelf. Zij hebben wel behoefte aan verjonging van het ledenbestand en uitbreiding van het aantal vrijwilligers. De vierde vereniging is de beachvolleybalvereniging. Deze vereniging is alleen zomers actief en heeft beperkte mogelijkheden haar accommodatie ook in andere seizoenen beschikbaar te stellen.

Planning

Als start van het project is een projectplan opgesteld met de speerpunten voor 2018 en 2019. Dit plan is opgesteld door de aangestelde sportparkmanager, op basis van een sessie met de verenigingen waarin de plannen, belangen en wensen zijn besproken. Dit plan is voor de sportparkmanager het uitgangspunt voor het project. De periode vanaf november 2018 bestaat uit veel gesprekken voeren en mensen kennis laten maken met het plan.

Figuur 1 Project Open Sportpark de Parkweg aan de hand van drie pijlers

Aan pijler 1 en 2 wordt als eerste invulling gegeven en de eerste acties zijn in gang gezet. De maatschappelijke betrokkenheid (pijler 1) zal in eerste instantie vorm krijgen door een pilotproject, waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en statushouders een traject gaan volgen op het sportpark. In dit traject van vier maanden krijgen ze taalles, sportles en les over gezonde voeding. Daarnaast voeren ze onderhoudswerkzaamheden op het sportpark uit. De verenigingen ontvangen een vergoeding voor deelname aan het traject.

Voor het ontwikkelen van nieuwe activiteiten op het sportpark (pijler 2) wordt eerst behoefteonderzoek onder wijkbewoners uitgevoerd door studenten van het Landstede college. Aan de hand van de uitkomsten wordt vervolgens geprobeerd passend aanbod te ontwikkelen. Dit aanbod zal gecoördineerd worden door de sportparkmanager, en uitgevoerd door een 'beweegteam', bestaande uit studenten.

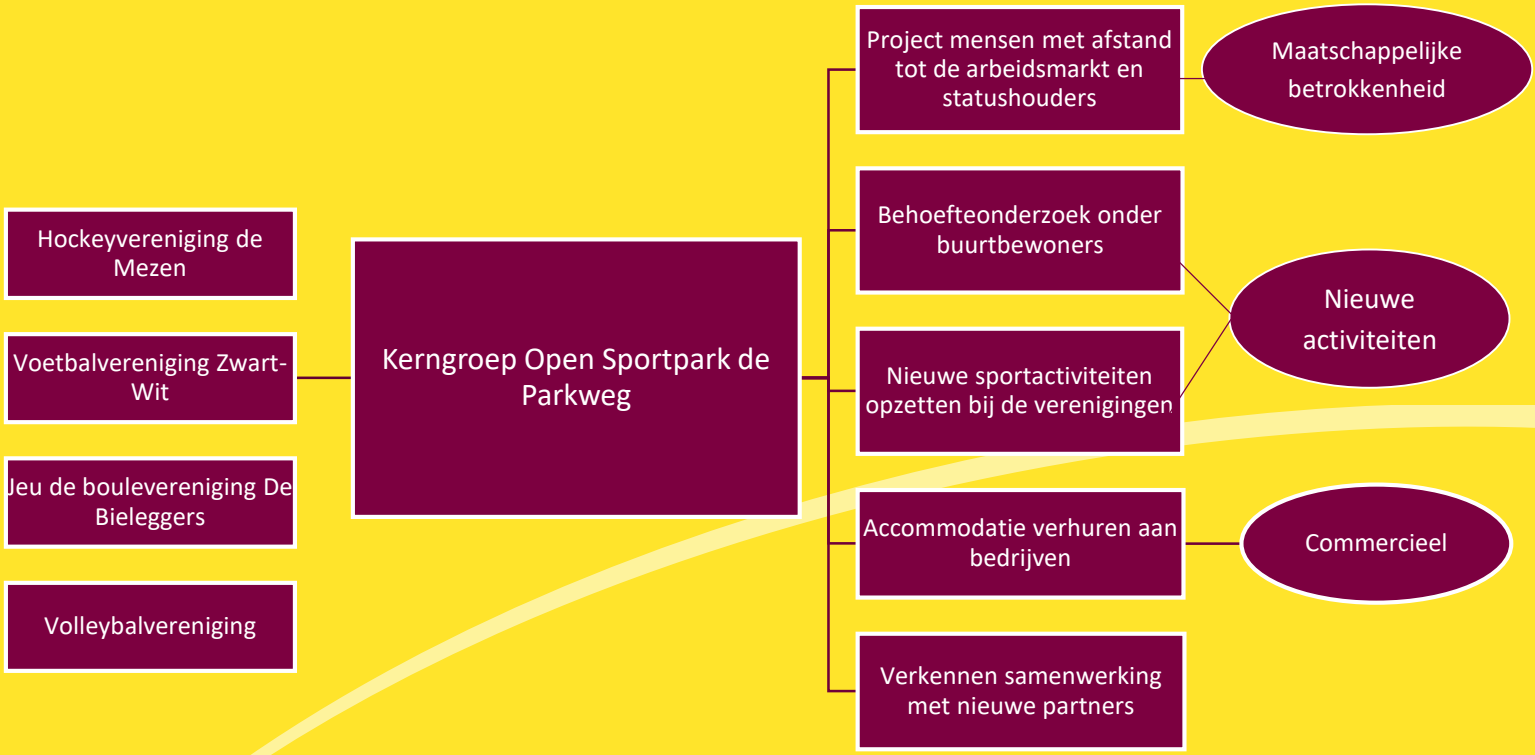
Het betrekken van bedrijven, en daarmee het genereren van extra inkomsten, (3e pijler) heeft nog geen prioriteit. De sportparkmanager verwacht dat deze commerciële pijler makkelijker kan worden uitgevoerd wannneer de eerste twee pijlers concrete resultaten opleveren, omdat bedrijven dan ook zien welke opbrengsten ontstaan.
De partijen zijn tevreden over de voortgang tot nu toe. De sportparkmanager maakt de kanttekening dat ze nu nog wel erg in de fase van het 'plannen maken' zitten, en dat de stap naar het daadwerkelijke uitvoeren van de projecten in het voorjaar van 2019 wel gezet moet worden.

Samenwerking: communicatie blijft belangrijk
De sportparkmanager vormt samen met een afgevaardigde van iedere vereniging de kerngroep van het project. Bij de vergaderingen van de kerngroep sluit regelmatig iemand van de gemeente aan. Het doel is in de loop van de tijd de samenwerking uit te breiden met andere partijen op het sportpark, maar de huidige groep is volgens de sportparkmanager een goed begin. Potentiële nieuwe partijen zijn het zwembad of de sportschool. De voortgang van het project is tussentijds gedeeld met de gemeenteraad van Harderwijk.

Figuur 2 Tijdlijn project Open Sportpark de Parkweg

2016	•Herijking buitensporttarieven gemeente Harderwijk
juli 2016	•Groen licht gemeenteraad revitalisering Sportpark de Parkweg
2017	•Verenigingstrajecten via GSF
2017-2020	•Accommodatie aanpassingen ihkv revitalisering Sportpark de Parkweg
najaar 2017	•Aanvraag project Open Sportpark de Parkweg
april 2018	•Aanstelling sportparkmanager
voorjaar 2019	•Start uitvoer pilotproject en behoefteonderzoek (pijlers 1 en 2)
april 2018-eind 2020	•Looptijd aanstelling sportparkmanager binnen project

Figuur 3 Verwachte activiteiten en opbrengsten van het project Open Sportpark de Parkweg

De samenwerking wordt volgens de sportparkmanager als prettig ervaren, met het volgende aandachtspunt: '*Het toverwoord blijft communicatie. Anders gaan verhalen hun eigen leven leiden en mensen het verschillend interpreteren.'* Om hiermee om te gaan, zorgt de sportparkmanager ervoor dat ze goed zichtbaar en aanspreekbaar is voor de leden van de verenigingen. Die maken hier ook goed gebruik van. Verder verloopt het soms langzaam: *'Dat heeft ook met vrijwilligers te maken. Je moet vaak aan de bel trekken als je actie wilt zien.'* Een oplossing daarvoor is dat de sportparkmanager veel coördineert en na afloop van vergaderingen duidelijke actiepunten formuleert.

De meeste verenigingen zijn goed in staat geweest hun leden te informeren over de activiteiten. Alleen bij de jeu de boulesvereniging verliep het betrekken van leden wat minder gemakkelijk, omdat de leden wat meer behoudend zijn. Voor hen is de directe toegevoegde waarde van het project minder zichtbaar en de eigen cultuur binnen de vereniging erg belangrijk. Inmiddels heeft een aantal studenten een clinic gegeven bij de vereniging en daarmee is een groot deel van de weerstand verdwenen. Deze studenten blijven de vereniging ondersteunen, bijvoorbeeld door toernooien te organiseren.

Toekomstbestendigheid: extra inkomsten voor de verenigingen

De kerngroep heeft als één van de eerste acties afspraken gemaakt over financiën. Zo zijn er plannen voor een gezamenlijke bankrekening, maar in eerste instantie is afgesproken hoe het factureren zal verlopen, wanneer de accommodaties van de verenigingen aan externe partijen worden verhuurd. De sportparkmanager geeft aan dat deze randvoorwaarden belangrijk zijn om geregeld te hebben, zodat de daadwerkelijke 'open sportparkactiviteiten', zoals multifunctioneel gebruik mogelijk zijn. Daarnaast zijn er plannen om een andere randvoorwaarde voor het open sportpark te realiseren, namelijk een digitale omgeving waarin de reservering en bezetting van de velden zichtbaar is. Deze randvoorwaarden moeten ervoor zorgen dat verenigingen beter in staat zijn hun velden optimaal te bezetten, en zo de extra inkomsten te genereren die nodig zijn voor het voorbestaan.

De aanstelling van de sportparkmanager is grotendeels mogelijk door de subsidieregeling. Het is de bedoeling dat de verenigingen op het sportpark met hulp van de sportparkmanager na verloop van tijd in staat zijn de functie zelf te bekostigen, en daardoor kunnen continueren. De sportparkmanager verwacht niet dat het sportpark zelfstandig zal kunnen draaien zonder de

coördinatie van een sportparkmanager of een andere coördinerende partij.

(Sport)participatie: beweegteam door studenten
De nieuwe beweegactiviteiten die op het sportpark ontwikkeld gaan worden, richten zich voornamelijk op het verhogen van de sportparticipatie onder bewoners van de omliggende wijk. Het behoefteonderzoek onder buurtbewoners ligt ten grondslag aan deze nieuwe activiteiten. Een beweegteam van studenten is een belangrijke schakel om ook daadwerkelijk invulling te geven aan de activiteiten. De activiteiten zullen plaatsvinden op het sportpark. Bij de activiteiten wordt in principe geen beroep gedaan op de vrijwilligers van de verenigingen.

Leefbaarheid: meer dan sport
Het sportpark is gelegen in een wijk die met sociale problematiek kampt. De gemeente wil het sportpark graag een maatschappelijke functie geven, om de leefbaarheid in de wijk te vergroten. De sportparkmanager geeft aan dat het daarom belangrijk is om binnen het project breed te blijven denken. Dit is ook een opdracht aan de studenten die nadenken over de ontwikkeling van nieuw aanbod: '*Het hoeft niet altijd te gaan om sportactiviteiten, maar kan ook een bridgeclub zijn of een kop koffie drinken*.'

De revitalisering van De Parkweg heeft gevolgen gehad voor de bereikbaarheid van de buurt; hierover zijn ook signalen van buurtbewoners ontvangen. Een doelstelling voor de komende periode is dan ook op goede voet te blijven staan met de buurt. Als eerste stap wordt in de vakantie een sportdag voor buurtkinderen georganiseerd.

Gesprekspartner (november 2018):

- Sportparkmanager Sportpark de Parkweg

Afbeelding 2 Impressie van Sportpark de Parkweg Harderwijk

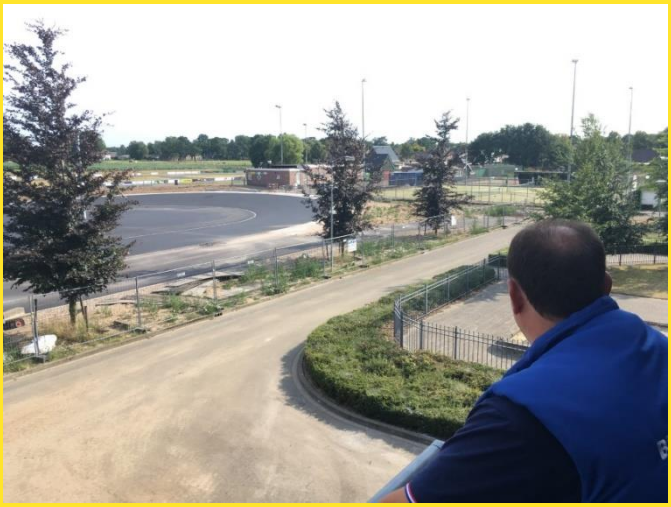
Kader 1 Project Harderwijk als onderdeel van programma in drie gemeenten

Programma
Het project Open Sportpark de Parkweg in Harderwijk is onderdeel van het programma Open Clubs en Vitale Sportparken in Harderwijk, Nunspeet en Putten. Deze drie gemeenten hebben gezamenlijk een subsidieaanvraag bij de provincie ingediend. Deze aanvraag is als één programma goedgekeurd en bestaat uit drie projecten op drie sportparken in drie gemeenten. De gezamenlijke aanpak is beschreven in een programmaplan. Op elk sportpark wordt het subsidiebedrag hoofdzakelijk aangewend voor het aanstellen van een sportparkmanager. Elke gemeente heeft een projectplan opgesteld, waarin de activiteiten worden toegespitst op het betreffende sportpark.

De projecten in de andere twee gemeenten zijn later van start gegaan. In Putten is de sportparkmanager na de zomer 2018 aangesteld en in Nunspeet gaat de aanstelling in vanaf mei 2019. In Nunspeet lopen de Open club-activiteiten parallel met grote fysieke aanpassingen op het sportpark, waardoor het proces minder snel verloopt. Er vindt nog geen actieve uitwisseling plaats tussen de drie gemeenten wat betreft ervaringen in de projecten. Het is wel de bedoeling dat die uitwisseling tussen de drie sportparkmanagers op termijn gaat plaatsvinden.

Buitensportaccommodatie Oldebroek

Afbeelding 1 Impressie van sportpark Oldebroek aan de Stouwdamsweg

Project	Vitaal Sportpark	**Plaats**	Oldebroek
Aanvrager	Skeelerclub Oldebroek		
Samenwerking	Sportverenigingen en –aanbieders, cultuur, gemeente, basisonderwijs		
Doelgroepen	Leden en ouders van leden van de sportverenigingen, inwoners van Oldebroek, gebruikers cultuurhuis De Talter		
Ruimtelijke aanpassing	Aanleg nieuwe 200 meter skeelerbaan, opknappen 400 meter skeelerbaan, opknappen tennisbanen, opknappen beweegtuin, aanleg beweegroute		
Activiteiten	Gebruik voorzieningen sportpark door onderwijs en cultuur, opzetten samenwerking tussen sportverenigingen en sport- en cultuuraanbieders, bootcamplessen, verkennen mogelijkheden wielrenroute, studie toekomstbestendigheid tennisvereniging		

Aan de Stouwdamsweg in Oldebroek ligt een aantal sportaccommodaties. Meerdere sportverenigingen maken gebruik van dit sportpark Oldebroek**.** Skeelervereniging Oldebroek is als grootste vereniging op het park de trekker van het project. Deze vereniging met actieve vrijwilligers is één van de grotere skeelerclubs in Nederland.

Aanleiding: verouderde accommodatie en overlast van hangjeugd
Rond 2014 had het sportpark twee afzonderlijke problemen. Enerzijds kampten de sportverenigingen met terugloop van het ledenaantal. De verouderde accommodatie speelde hierbij een rol. De skeelervereniging kon bijvoorbeeld aan talentvolle jongeren niet meer de juiste faciliteiten bieden en geen wedstrijden organiseren, waardoor de jeugdleden naar andere clubs vertrokken. Als aan de accommodaties niets zou veranderen, zouden de verenigingen niet overleven. Anderzijds was er sprake van overlast door hangjeugd op het park. Dit had onder andere te maken met een gebrek aan openheid van het terrein door de vele bosjes en achterafplekken die uitnodigend waren voor hangjeugd, maar ook met de verpaupering van de accommodatie. De gemeente en verenigingen waren al bezig met de problematiek, toen de provinciale regeling in beeld kwam.

Doelstelling: breed toegankelijk sportpark
Het doel van het project is om een accommodatie met meerdere faciliteiten en samenwerking tussen de betrokken partijen te realiseren. Binnen het project wordt de nieuwe buitensportaccommodatie Oldebroek gerealiseerd. Dit betreft de aanleg van een nieuwe 200-meter skeelerbaan, bootcampplek, een beweegtuin en een beweegpad. Daarnaast worden de 400-meter skeelerbaan en de tennisbanen opgeknapt. Het sportpark moet toegankelijk zijn voor alle Oldebroekers, meer dan nu het geval is.

Partners
Skeelervereniging Oldebroek is trekker van het project. De andere betrokken partijen op het sportpark zijn de tennisvereniging, die ook kampt met een ledentekort en een slechte staat van de tennisbanen, cultuurhuis de Talter en de bootcampclub. Verder zijn de SESO, De stichting die eigenaar is van de ondergrond van het park, en de gemeente partner in het project. Daarnaast is een intentieovereenkomst gesloten met de wielervereniging om in de toekomst van het sportpark gebruik te gaan maken.

Het proces wordt ondersteund door een externe adviseur. Die ondersteuning was in de beginfase vooral van belang bij het geven van presentaties en het begeleiden van de communicatie over het project.

Planning: eerste fase vrijwel afgerond
De werkzaamheden op het sportpark zijn begin 2018 gestart. In de beginfase is vooral veel groen verwijderd om het terrein opener te maken. Daarna is de 200-meterbaan aangelegd en zijn de 400-meterbaan en de tennisbanen opgeknapt. In november 2018 was de aanleg van de beweegtuin in de afrondende fase. Daarmee is het grootste gedeelte van het project in het najaar van 2018

afgerond. De laatste werkzaamheden omvatten de aankleding van het park en het plaatsen van beweegtoestellen. De planning is om het vernieuwde park in april of mei 2019 te openen (zie figuur 1).

De projectgroep geeft aan na het afronden van de 1e fase, de concrete en hoognodige aanpassingen aan de accommodatie, verder te willen gaan naar een 2e fase. De maatregelen in de 1e fase waren volgens de groep nodig voor het voortbestaan van het sportpark en zijn gefinancierd vanuit de provinciale subsidie. In de 2e fase moeten ideeën voor de toekomst verder uitgewerkt worden; deze ideeën gaan meer over potentiële nieuwe samenwerkingen en nieuwe sport- en beweegactiviteiten. Voor deze fase zijn nog geen concrete plannen (figuur 2).

Samenwerking: een lange adem

De projectgroep geeft aan dat de samenwerking tussen de projectpartners in de loop van de tijd steeds beter is geworden. De skeelervereniging had in de beginfase van het project het grootste belang (door de aanleg van de nieuwe baan als belangrijk onderdeel van de activiteiten), waardoor andere partijen eerst afwachtend waren. Er werd in die fase ook nog vooral gesproken over de skeelerbaan. De voorzitter van de skeelervereniging heeft besloten de insteek te veranderen, en voortaan te spreken over buitensportaccommodatie Oldebroek, ook richting de eigen leden. Hij merkte dat dit ten goede kwam aan de betrokkenheid van de projectpartners. Een aantal jaar geleden was samenwerking nog ondenkbaar en waren de verenigingen sterk intern gericht. De partijen hebben nu veel meer onderling contact.

Een voorbeeld hiervan is een recente verbintenis tussen de skeelervereniging en de bootcampclub, waarbij de jeugdleden van de skeelerclub eens in de week bootcamptraining krijgen en de bootcampclub haar materialen mag opslaan in een ruimte van het skeelergebouw.

De communicatie richting de eigen leden van de skeelervereniging (als grootste partij in het project) was van belang voor het resultaat. De leden dachten vooral aan de nieuwe piste, en moesten steeds wachten op de grotere plannen rondom buitensportaccommodatie Oldebroek, voordat de nieuwe piste kon worden gerealiseerd. Dat vergde veel geduld, volgens de voorzitter: '*Er zijn ook momenten geweest van twijfel, en dan toch weer doorgaan, dat was een lange adem die uiteindelijk heeft geleid tot dit complex.'* De leden hebben meer dan 4000 uur vrijwilligerswerk in het project gestoken. De vereniging heeft het geluk over veel leden met vakmanschap en kennis te beschikken. Daarmee is veel geld bespaard. De concrete zichtbare resultaten zorgen voor veel positieve reacties.

Figuur 1 Schets tijdlijn project

Toekomstbestendigheid: nieuwe initiatieven

Het project is gestart vanuit de behoefte van de skeelervereniging, maar is uiteindelijk veel groter geworden. Dit komt voornamelijk door de inbreng van de gemeente, die heeft gestimuleerd dat verschillende partijen rondom het sportpark met elkaar gingen samenwerken. Daarmee is ook de afspraak gemaakt dat de clubs niet met elkaar zouden concurreren, bijvoorbeeld om nieuwe leden. De focus moest liggen op de Open club-gedachte om het samen te doen.

Het enthousiasme onder de projectpartners neemt steeds meer toe. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de toegenomen betrokkenheid van Kulturhus de Talter. Deze organisatie was eerst vooral gericht op binnensport, maar overweegt nu haar beheerders in te zetten om het sportpark ook overdag open te kunnen stellen, waardoor weer meer activiteiten kunnen plaatsvinden. Ook medegebruik van de kleedkamers, parkeerplekken en horeca van de Talter behoort nu tot de mogelijkheden. Het samen organiseren van activiteiten en gedeelde beheerconstructies zijn nog onderwerpen voor de toekomst.

De skeelervereniging geeft aan nu al positieve opbrengsten voor de vereniging te ervaren naar aanleiding van het project. Ze zien groepjes jeugdleden, die eerder vertrokken waren, weer terugkomen. Ook de samenwerking met andere partijen is waardevol voor de skeelervereniging.

Die samenwerking was volgens de projectgroep niet mogelijk geweest als de skeelervereniging zijn nek niet had uitgestoken. Toen eenmaal concrete verbeteringen aan de accommodatie zichtbaar werden, waren steeds meer partijen bereid een bijdrage te leveren aan de samenwerking. Dit heeft geresulteerd in de activiteit die nu gaande is op het sportpark, en waar partijen enthousiast over zijn, omdat het hen iets oplevert voor de toekomst.

De tennisvereniging op het sportpark is in de huidige vorm niet toekomstbestendig. Het opknappen van de tennisbanen was direct noodzakelijk voor het voorbestaan van de vereniging, en is daarom uitgevoerd binnen de activiteiten van de subsidie (1e fase). Verder is in het projectplan opgenomen dat de toekomstbestendigheid van de tennisvereniging in de komende jaren moet worden aangetoond. Indien dat niet lukt, zal de locatie van de huidige banen worden gebruikt voor invulling van andere sport- en beweegactiviteiten. De projectgroep heeft al meerdere aanvragen ontvangen voor het gebruik van die ruimte.

Figuur 2 Verwachte activiteiten en opbrengsten van het project buitensportaccommodatie Oldebroek

Dit gaat om het gebruik in de avonduren, overdag is op het sportpark nog minder te doen. Om dat te verbeteren, willen de projectpartners het onderwijs betrekken. Ook het organiseren van evenementen of activiteiten voor bedrijven zijn ideeën om het gebruik te verhogen. De projectpartners geven aan dat er nog veel moet gebeuren, maar dat het verschil in activiteit op het sportpark tussen nu en drie jaar geleden enorm is, waardoor het vertrouwen voor de toekomst groot is.

(Sport)participatie: sporten met het hele gezin
De sport- en beweegfaciliteiten worden op dit moment vooral gebruikt door leden van de verenigingen op het sportpark. Het doel is dat de faciliteiten door inwoners van heel Oldebroek gebruikt gaan worden. Dit geldt vooral voor de voor iedereen toegankelijke beweegtuin en het beweegpad. Om het gebruik hiervan aantrekkelijker te maken, worden langs het pad bankjes geplaatst. Daarnaast worden twee doorsteken gerealiseerd van het sportpark naar het naastgelegen Oldebroeker bos. Dit moet stimuleren dat mensen het bewegen op het sportpark combineren met activiteiten in het bos. Dat is inmiddels al een keer gebeurd bij een georganiseerde hardloopwedstrijd, die vanuit het bos over het sportpark liep.

Een voordeel van de nieuwe samenwerkingen en initiatieven op het sportpark is dat meerdere leden van één gezin tegelijkertijd kunnen sporten. Ouders die hun kind komen brengen, kunnen bijvoorbeeld zelf op het terrein bootcampen of hardlopen. Dit ziet de projectgroep al sporadisch gebeuren.

De bootcampvoorziening wordt zeer intensief gebruikt en levert veel sportende inwoners op het sportpark op. Iedere avond komen 50 à 60 mensen bootcampen.

Leefbaarheid
De focus van het project is gedurende het proces verlegd van de aanleg van een nieuwe 200-meterbaan voor de skeelervereniging, naar een pakket van activiteiten om een mooie buitensportaccommodatie Oldebroek te creëren. Uitgangspunt hierbij was niet alleen het voortbestaan van de skeelervereniging, maar het vergroten van de leefbaarheid op en rondom het sportpark.

Wat betreft de overlast van hangjongeren, één van de initiële aanleidingen voor het project, is al een aantal stappen gezet. Vooral de fysieke aanpassing om het terrein opener te maken, en de verplaatsing van de parkeervakken, hebber voor veel minder overlast gezorgd.

Voor omwonenden is een inspraakavond georganiseerd. Hieruit bleek dat omwonenden het prettig vinden als er veel activiteiten op het sportpark worden georganiseerd, omdat het park dan minder verlaten oogt.

Bovendien heeft de gemeente als doelstelling om de hoek van het dorp, waarin het sportpark ligt, aantrekkelijker te maken voor dorpsbewoners.

Gesprekspartners (november 2018):
- Voorzitter skeelervereniging Oldebroek
- Beleidsmedewerker gemeente Oldebroek
- Extern adviseur project

Afbeelding 2 Impressie van sportpark Oldebroek aan de Stouwdamsweg

‘Op de fiets’

Mede door de subsidie van provincie Gelderland zijn zes Gelderse wielerverenigingen, de Nederlandse Toer Fiets Unie (NTFU), Pluryn en Whise een programma gestart om de verbinding te leggen tussen het verenigingsleven en de gespecialiseerde zorg.

Aanleiding: verbinding tussen sport en zorg
Het programma ‘Op de fiets’ borduurt voort op het project Equipe Mont Ventoux, waarbij jongeren met een (licht) verstandelijke beperking jaarlijks de Mont Ventoux beklimmen. Doordat het project goed werd ontvangen door de jongeren, zag de NTFU het als een maatschappelijke kans om deze jongeren structureel te laten integreren in de verenigingsport. Na het benaderen van acht verenigingen bleek al snel het enthousiasme en de behoefte van verenigingen om breder te kijken dan de vereniging alleen. Ook zorginstelling Pluryn bleek enthousiast en geïnteresseerd om jongeren met gedragsstoornissen die bij hen onder behandeling zijn, structureel in de wielerverenigingen te laten integreren en zo de overdracht van instelling naar samenleving te bevorderen. Met de subsidie van provincie Gelderland is professionele ondersteuning van de cliënten en verenigingen door Pluryn mogelijk gemaakt en is een budget beschikbaar gesteld ter ondersteuning van de verenigingen in de aanschaf van materialen, kleding en/of technisch kader. Ook is met de subsidie een professionele organisatie (Whise) ingeschakeld die de verbinding tussen de sport en de zorg vormgeeft.

Doelstelling: borgen verbinding sport- en zorgsector
Het uiteindelijke doel van ‘Op de fiets’ is dat bij de verenigingen een open houding ontstaat naar het betrekken van andere doelgroepen, ze zelfstandig in staat zijn om deze doelgroepen te binden, kennis hebben gemaakt met de cliënten van Pluryn en activiteiten hebben ontwikkeld die passen bij deze cliënten. Voor de NTFU is het doel bereikt wanneer de verbinding tussen sportverenigingen en de gespecialiseerde zorg blijft bestaan wanneer de subsidie voor professionele ondersteuning is afgelopen. Oftewel: wanneer de integratie van de sportsector en de gespecialiseerde zorg is geborgd. Daarnaast dient het programma bij te dragen aan de vooruitgang van cliënten door middel van integratie in de samenleving.

.

Project	Open Club	**Plaats**	Regio Gelderland
Aanvrager	NTFU		
Samenwerking	Sportverenigingen, zorg		
Doelgroepen	Jongeren met gedragsstoornissen		
Ruimtelijke aanpassing	N.v.t.		
Activiteiten	Professionele ondersteuning van cliënten en verenigingen bij het begeleiden van jongeren met gedragsstoornissen op wielerverenigingen		

Partners
De aanvrager van de subsidie is de Nederlandse Toer Fiets Unie (NTFU). Zij is de initiatiefnemer van het project Zes Gelderse wielerverenigingen (ETP Zutphen, WV Ede, WV Tour de Force, VWV Langszij, W en TV AXA-Valleirenners en WV Reto) hebben een intentieverklaring getekend waarin ze vastleggen de intentie te hebben om in de toekomst met zorgteams van Pluryn samen te werken. Pluryn beslist welke cliënten bij de verenigingen geplaatst worden en zorgt voor professionele begeleiding en ondersteuning. Whise is verantwoordelijk voor de koppeling en afspraken tussen de projectgroepen van de verenigingen en de zorgteams.

Voorlopige planning van realisatie
In figuur 1 is de tijdlijn van het programma schematisch weergegeven. In de zomer van 2018 is gestart met de eerste gesprekken met de verenigingen. Tot januari 2019 lag de focus van het programma met name op het creëren van draagvlak binnen de verenigingen en het oprichten van projectgroepen. Vanaf januari is gestart met de koppeling tussen de projectgroepen van de verenigingen en de zorgteams van Pluryn. In mei 2019 worden de eerste cliënten bij de verenigingen geplaatst.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn actieplan 'Op de fiets'

Opbrengsten van het programma

Samenwerking: bijeenbrengen van twee culturen

In het verleden hebben de wielerverenigingen zich ingezet voor jongeren met gedragsproblemen, waardoor het eerste contact met zorginstellingen is gelegd. Deze samenwerkingen waren veelal op projectbasis en niet structureel geborgd. Hoewel het nog te vroeg is om te bezien of het programma geleid heeft tot structurele vermenging van de twee sectoren en culturen, kan geconcludeerd worden dat de eerste stappen hiervoor zijn gezet. Het lijkt belangrijk dat een professionele organisatie is ingeschakeld om het project te organiseren. Zonder deze organisatie was het lastiger geweest om de koppeling tussen de zorgteams en de verenigingen te maken. Ook de subsidie voor Pluryn was van belang.

Hierdoor heeft Pluryn medewerkers kunnen inzetten die verantwoordelijk zijn voor het begeleiden van cliënten bij de wielerverenigingen. Hierdoor zijn leden en kader voorbereid op de komst van de cliënten en is de angst bij wielerverenigingen of de cliënten wel veilig mee konden fietsen grotendeels weggenomen. Tot slot wordt aangegeven dat het belangrijk is dat genoeg opstarttijd wordt genomen. Eén of enkele enthousiaste bestuurders zorgen niet voor structurele borging van het project. Voor inbedding van het project is draagvlak binnen de vereniging noodzakelijk en hiervoor moet de vereniging haar leden via formele kanalen (ALV's) en informele kanalen (wandelgangen) zien te bereiken.

Toekomstbestendigheid

De zes wielerverenigingen doen mee aan het programma vanuit de wens en behoefte om hun maatschappelijke rol te vergroten. De verenigingen vinden het belangrijk om naast het organiseren van sportaanbod voor hun leden een maatschappelijke functie op zich te nemen. Zij zien het belang en meerwaarde van het betrekken van andere doelgroepen bij hun vereniging. Tegelijkertijd bestaan bij verenigingen zorgen of zij voldoende vrijwilligers weten te vinden om een nieuwe doelgroep structureel in de vereniging op te nemen. Het vinden van voldoende vrijwilligers voor het organiseren van het reguliere sportaanbod blijkt voor verschillende verenigingen al lastig genoeg te zijn. Verenigingen zien de professionele begeleiding en ondersteuning van Pluryn als versterking om hun maatschappelijke functie mogelijk te maken. Daarnaast blijkt het programma bij te dragen aan het enthousiasme en de bereidheid van de leden om zich voor de vereniging in te zetten. Verenigingen geven aan dat deelname aan het programma extra vrijwilligers heeft opgeleverd.

(Sport)participatie: laagdrempelig toegang
Met het programma hebben wielerverenigingen in samenwerking met de zorginstelling activiteiten ontwikkeld die passend zijn voor de cliënten in een zo regulier mogelijke setting. Hiermee wordt een laagdrempelige toegang voor cliënten bij de wielervereniging nagestreefd.

Doel van het programma is om jongeren met gedragsproblemen structureel onderdeel van de vereniging te laten uitmaken. Belangrijk onderdeel van de behandeling van cliënten is de integratie van deze jongeren in de maatschappij. De jongeren worden daarom niet alleen begeleid in het sporten, maar ook in de bredere participatie in de vereniging. Zo worden de jongeren opgenomen in de fietsgroepjes van de vereniging en voeren ze vrijwilligerstaken uit in de vereniging.

Leefbaarheid: beperkte opbrengsten
Op het gebied van leefbaarheid van de omgeving worden geen opbrengsten verwacht.

Gesprekspartners (januari 2019)
- Betrokkenen NTFU

Figuur 2 Schematische weergave verwachte activiteiten en opbrengsten van het programma Op de Fiets

S.V. Orderbos: sporten met zand tussen je tenen

Afbeelding 1 Impressie van sportvereniging Orderbos

Project	Open Club	**Plaats**	Apeldoorn
Aanvrager	S.V. Orderbos		
Samenwerking	Zorg en onderwijs		
Doelgroepen	Buurtbewoners, individuele sporter		
Ruimtelijke aanpassing	Aanleg beachveldje		
Activiteiten	Organiseren activiteiten op beachveldje, oprichten beachafdeling binnen vereniging		

Sportvereniging Orderbos is een voetbalvereniging met een darts- en biljartafdeling gelegen tussen verschillende andere sportverenigingen. De sportvelden bevinden zich ongeveer 2 kilometer buiten de wijk Orden in Apeldoorn. Mede door de subsidie van provincie Gelderland heeft S.V. Orderbos een beachveld gerealiseerd. Daarnaast is een beachafdeling opgericht als nieuwe afdeling van de sportvereniging.

Aanleiding: zorgen om toekomst vereniging

Hoewel S.V. Orderbos zichzelf als een vitale vereniging beschrijft, verwacht de club in de toekomst problemen te ervaren in het op peil houden van het aantal leden. Het aantal teams op de club is de afgelopen jaren aan het dalen, waardoor bij de vereniging het gevoel ging heersen dat wanneer de club op deze voet door zou gaan, de toekomst van S.V. Orderbos in gevaar zou komen. Nadat enkele jaren geleden de club besloot tot het integreren van een biljart- en een dartsafdeling, wil de club het sportaanbod verder uitbreiden door het oprichten van een beachafdeling. Op dat moment speelde een team van S.V. Orderbos al in de eerste divisie beachsoccer, zonder dat de club beschikte over een geschikte beachaccommodatie. Ook bleek uit een rondvraag dat bij verschillende organisaties de wens bestond voor een beachveld. Het aanleggen van een beachveld ter verbreding van het toenmalige sportaanbod werd hierdoor de meest kansrijke stap voor de club gevonden.

Doelstelling: meer gebruik accommodatie

S.V. Orderbos wil door middel van het aanbieden van diverse en flexibele sportmogelijkheden en het aantrekken van meer doelgroepen een sterke/vitale vereniging voor de toekomst zijn. De belangrijkste doelstelling in het project is om een Open club te worden, waar allerlei organisaties en doelgroepen terechtkunnen voor gebruik van de accommodatie. Om dit mogelijk te maken heeft de vereniging een beachveldje aangelegd en een beachafdeling binnen de vereniging opgericht. Met het beachveldje wil de vereniging beoefenaars van nieuwe sporten zoals beachsoccer, beachvolleybal, beachtennis en beachfitness als lid of als individuele sporter aan het sportpark binden. Daarnaast is de club continu op zoek naar samenwerkingsverbanden met andere sportverenigingen, scholen, commerciële partijen en zorg- en welzijnsorganisaties. Dit alles ter vergroting van het gebruik van de accommodatie en een doorstroom van gebruikers naar leden.

Partners

De aanvrager van het project is SV Orderbos. Zij is de beheerder van het sportpark en kartrekker van het project. Stayokay, Veluws Onderwijsgroep, Pluryn en Stimenz hebben samen met de vereniging een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin ze vastleggen om in de toekomst van de accommodatie gebruik te maken.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn actieplan 'Sporten met zand tussen je tenen'

Voorlopige planning van realisatie

In figuur 1 is de tijdlijn van het project schematisch weergegeven. Het project is in augustus 2017 gestart met het tekenen van de intentieovereenkomst door de samenwerkingspartners en loopt tot en met mei 2020. In januari 2018 is het project voor de vereniging gestart door de oprichting van de beachafdeling binnen de club. Hiermee heeft het project borging binnen de vereniging gekregen. Het project is gestoeld op de aanleg van het beachveldje op een overbodig geraakt stuk van het trainingsveld. Het beachveldje zal in april 2019 geopend en in gebruik genomen worden.

Opbrengsten van het project

Samenwerking: met zorginstellingen moeizaam

S.V. Orderbos is de aanjager van het project. Het creëren van voldoende betrokkenheid bij andere organisaties is tijdens het project een uitdaging gebleken. Met name de betrokkenheid van zorg- en welzijnsorganisaties blijft achter. Verschillende zorg- en welzijnsorganisaties hebben vooraf hun intentie uitgesproken om met de vereniging samen te werken, maar blijken nauwelijks betrokken te zijn bij het project. Zorg- en welzijnsorganisaties lijken moeite te hebben om voldoende personeel op de been te krijgen omdat speciale doelgroepen begeleiding nodig hebben bij het sporten/uitvoeren van vrijwilligerstaken. Betere en intensievere samenwerkingsverbanden zijn tot stand gekomen met scholen en buurtorganisaties. Maar ook hier komt de samenwerking niet vanzelf tot stand. Veel tijd en energie moet worden gestoken in acquisitie en het opbouwen van een netwerk door met mensen in gesprek te gaan. Voor Orderbos was dit mogelijk door een enthousiaste kartrekker met een relatief open agenda. Volgens de vereniging blijkt een samenwerkingsverband sterk afhankelijk te zijn van de desbetreffende persoon in de organisatie. Verschillende maatschappelijke organisaties zien niet meteen de meerwaarde van deelname aan het project.

Ook intern is het enthousiasmeren van vrijwilligers moeizaam verlopen. Aangegeven wordt dat draagvlak onder leden langzaam moet groeien en dat in beginsel niet iedereen in de club welwillend tegenover het delen van de accommodatie stond. Het op een informele manier informeren van de leden is hierbij belangrijk gebleken. Door blijvend met mensen te praten, contact te zoeken en uit te leggen wat er gaat gebeuren, zijn leden gaan begrijpen waarom het open stellen van de accommodatie noodzakelijk is voor de toekomst van de vereniging.

Toekomstbestendigheid

De verwachtingen van het project waren vooraf groot. Door het creëren van extra aanbod en de samenwerkingen die zijn aangegaan met diverse partners moet de accommodatie beter worden benut, waardoor uiteindelijk meer mensen lid van de vereniging kunnen worden en de poule van potentiële vrijwilligers groter kan worden. Ook wordt met een betere bezetting van de accommodatie meer baromzet verwacht, betekenen meer leden extra contributie en levert de verhuur van het veldje extra inkomsten op.

(Sport)participatie: nieuwe doelgroepen

Door het verhuren van het beachveldje aan de samenwerkingspartners en andere partijen wil de vereniging met het project bijdragen aan het verhogen van de sportparticipatie van specifieke doelgroepen en de Apeldoornse bevolking in het algemeen. De vereniging is voornemens om buurtsportcoaches te benaderen die beachactiviteiten voor inwoners van de gemeente op het veldje organiseren.

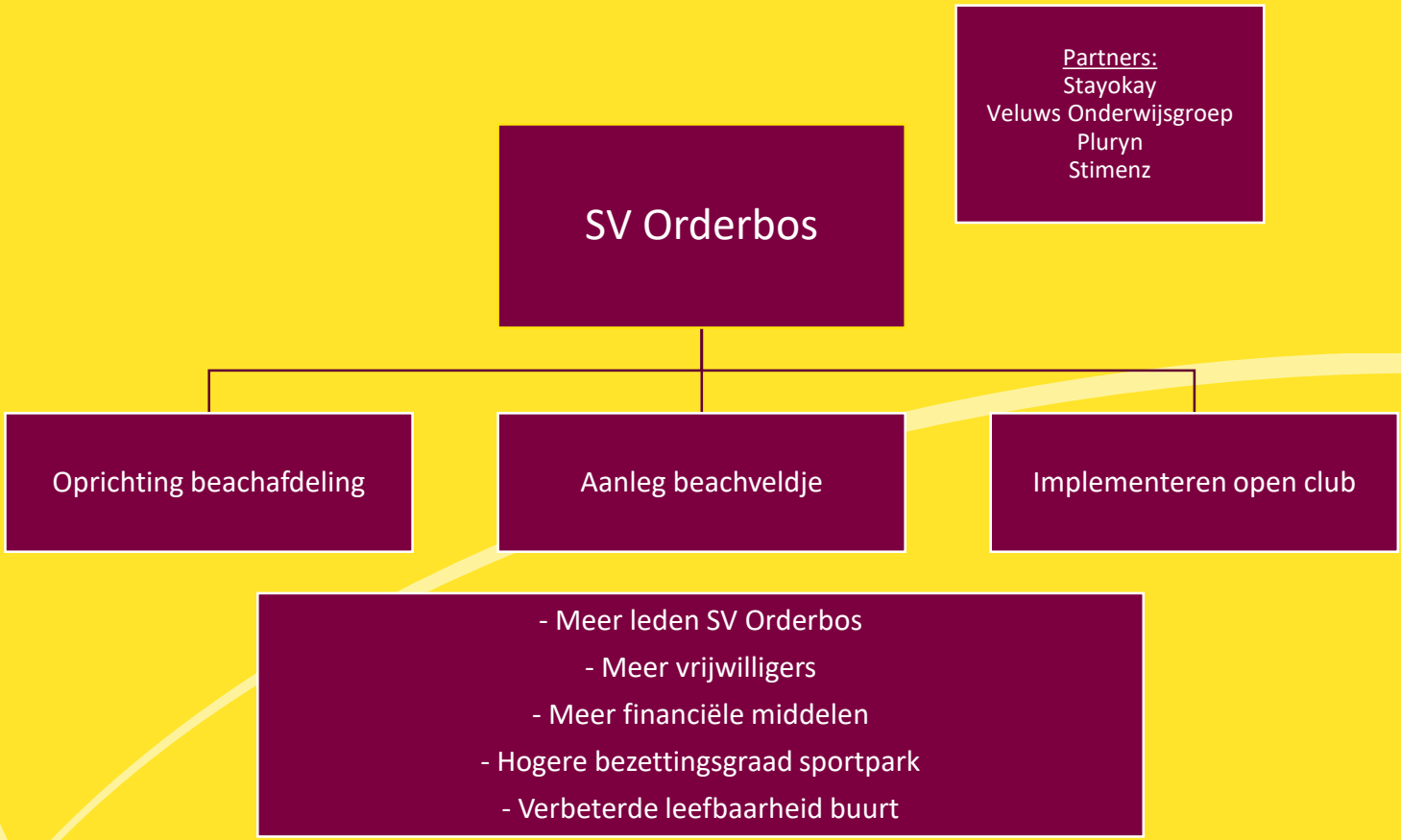
Leefbaarheid

Daarnaast is de buurt waarin de vereniging is gelegen de primaire doelgroep voor gebruik van het veldje. De vereniging hoopt dat buurtbewoners, door samenwerking met de buurtsportcoach, de vereniging beter weten te vinden.

Gesprekspartners (oktober 2018)

- Bestuurder SV Orderbos

Figuur 2 Schematische weergave van het project S.V. Orderbos

Arnhem Urban & Streethockey Challenge

Afbeelding 1 Impressie streethockey

Project	Open Club	**Plaats**	Arnhem
Aanvrager	Sportbedrijf Arnhem		
Samenwerking	Sportverenigingen, gemeente, onderwijs, buurtorganisaties, sportbond		
Doelgroepen	Kinderen met een lage SES		
Ruimtelijke aanpassing	N.v.t.		
Activiteiten	Organiseren streethockey activiteiten		

Arnhem Urban & Streethockey Challenge is een project gericht op het vormgeven van Urban Streethockey in Arnhemse wijken. Mede door de subsidie van provincie Gelderland hebben de hockeyverenigingen HCM en Upward, Sportbedrijf Arnhem en de KNHB kinderen binnen Arnhemse wijken met een lage SES kennis laten maken met Urban Streethockey; een nieuwe vorm van hockey bestaande uit het doen van *trics* en *challenges* op straat.

Aanleiding: pilot van de KNHB

In 2016 heeft een pilot van de Arnhem Urban & Streethockey Challenge ondersteund door de KNHB plaatsgevonden. De KNHB wilde door kinderen in wijken met een lage sociaaleconomische status (SES) met streethockey te laten kennismaken de leefbaarheid van de wijk vergroten en daarnaast jongeren (vooral jongens) uit deze wijken stimuleren om op verenigingsniveau de hockeysport te beoefenen. De hockeyverenigingen HCM en Upward namen deel aan de pilot om vanuit maatschappelijk oogpunt als vereniging bij te dragen aan de sportparticipatie in de Arnhemse wijken met een lage SES. Nadat de pilot afliep werd door de partners besloten om het project met nog drie jaar te verlengen.

Doelstelling: vergroten sportparticipatie lage SES

Het project Arnhem Urban & Streethockey Challenge heeft verschillende doelstellingen, mede doordat verschillende partijen bij het project zijn betrokken. Het belangrijkste doel voor de verenigingen is om de maatschappelijke betrokkenheid van de vereniging te vergroten door hun (jonge) leden te stimuleren zich voor jongeren met een lage SES in te zetten en de sportparticipatie voor hen te vergroten. De KNHB heeft als doel om hockey voor deze doelgroep toegankelijker te maken en met name jongens te enthousiasmeren voor hockey. Dit is voor de betrokken hockeyverenigingen een fijne bijkomstigheid, maar geen primair doel van het project. Ten slotte is voor Sportbedrijf Arnhem, de Richard Krajicek Foundation en Cruyff Foundation het doel om de sportparticipatie van kinderen tussen de 8 en 16 jaar die wonen in wijken met een lage sportparticipatie te vergroten.

Partners

Sportbedrijf Arnhem heeft de subsidieaanvraag ingediend en is penvoerder van het project. Hockeyverenigingen HCM en Upward, Uniek Sporten, gemeente Arnhem, HAN, Cruyff Foundation, Krajicek Foundation en KNHB hebben samen met het Sportbedrijf een samenwerkings-overeenkomst getekend waarin ze vastleggen om gedurende het project zich voor de doelstellingen in te zetten. Advies- en organisatiebureau Sporttwist is ingehuurd als projectleider en heeft een sturende en verbindende rol binnen het project.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn project 'Arnhem Urban & Streethockey Challenge'

Voorlopige planning van realisatie
In figuur 1 is de tijdlijn van het project schematisch weergegeven. Het project loopt van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020 en is in verschillende fasen opgebouwd. In de eerste fase, jaar 1 van het project, lag de focus op het creëren van sportaanbod op de courts in de wijken. Hiervoor is een driehoek opgezet: een Krajicek scholarshipper (een rolmodel uit de wijk die de kinderen kent), een streethockeytrainer van de club die de trucjes doet en een buurtsportcoach die de activiteiten begeleidt. Vanaf 2019 is door het opzetten van een opleiding en het creëren van eigenaarschap over het project meer ingezet op borging van het project binnen de verenigingen. Dit met het idee dat het project ook na het aflopen van de subsidie doorgang kan vinden.

Opbrengsten van het project

Samenwerking: een professional helpt
Over het algemeen verloopt de samenwerking binnen het project goed. Wel bestaan verschillende uitdagingen. De samenwerking met de Krajicek Foundation blijkt moeizaam te verlopen doordat de scholarshippers niet altijd komen opdagen en daar geen controle op is.

De scholarshipper weet vaak niet duidelijk wat er van hem of haar wordt verwacht. Met de Cruyff Foundation heeft, door wisselingen in de organisatie, nauwelijks samenwerking plaatsgevonden. Ook het werken met studenten kent uitdagingen doordat het veel begeleidingstijd vergt. Met de verenigingen is het contact goed en worden afspraken nagekomen. Wat het samenwerken met verenigingen anders maakt is dat een vereniging bestaat uit vrijwilligers en een bestuur na verloop van tijd wisselt, waardoor processen enige vertraging verlopen. Aangegeven wordt dat een professionele projectleider, die een aansturende en coördinerende rol heeft, in sterke mate bijdraagt aan een succesvol samenwerkingsverband.

Naar de toekomst toe zijn de verenigingen zeker van plan om het project en de samenwerkingen te continueren. Wel twijfelen de verenigingen in sterke mate of dat gaat lukken. Op de kartrekkers binnen de verenigingen na, hebben weinig leden motivatie en enthousiasme om het project binnen de vereniging op zich te nemen. Voor een succesvolle borging na het verlopen van de subsidie is het wel noodzakelijk dat de verenigingen eigenaarschap nemen.

Toekomstbestendigheid verenigingen
Jongens blijken moeilijker voor hockey te worden geënthousiasmeerd. Met het project wordt gestreefd om meer jongeren met hockey kennis te laten maken en de sport op verenigingsniveau te gaan beoefenen. Een groei van het ledenaantal wordt bereikt, wanneer enkele jongens nadat zij via streethockey in aanraking zijn gekomen met de hockeysport, zich als lid bij de vereniging aanmelden. De hockeyverenigingen geven echter aan dat ledengroei voor hen geen primair doel van het project is. Mede doordat zij zichzelf omschrijven als vitale verenigingen en verwachten dat de ledengroei door middel van dit project beperkt zal zijn.

(Sport)participatie: meer kinderen sporten
De verenigingen zijn van mening dat zij een maatschappelijk functie hebben om hun leden te stimuleren zich voor de wijken met een lage SES in te zetten. Zij willen met dit project bijdragen aan het verhogen van de sportparticipatie bij kinderen tussen 8 en 16 jaar uit lage SES-wijken.

Leefbaarheid: ontmoetingsplekken
Het project is gericht op het verbeteren van de leefbaarheid van de wijken in Arnhem met een lage SES waar de courts zijn gelegen. De hockeyverenigingen zijn gelegen in de betere wijken van Arnhem en relatief ver verwijderd van de courts waar de streethockeytrainingen worden gegeven.

Doordat de clubs met het organiseren van Urban Streethockey actief zijn in deze wijken en jongeren uit deze wijken mee kunnen doen, vormen de courts ontmoetingsplekken waar jongeren met verschillende achtergronden met elkaar kunnen sporten. De leefbaarheid voor deze jongeren in deze wijken zal hierdoor verbeteren.

Gesprekspartners (december 2018)
- Sporttwist
- Betrokkenen HCM
- Betrokkenen Upward

Figuur 2 Schematische weergave verwachte activiteiten en opbrengsten van het project Arnhem Urban & Streethockey Challenge

CCW ‘16: transitie naar open club-vitaal sportpark

Sportvereniging CCW ‘16 is een omnivereniging met een voetbal-, volleybal-, gymnastiek- en dartsafdeling in Wilp. Op het sportpark bevindt zich het clubhuis en de voetbalvelden. In het dorp bevindt zich de gymzaal waar het volleybal en de gymnastiek plaatsvindt. Mede door de subsidie van de provincie Gelderland heeft SV CCW ‘16 een beachveld en pannaveld op het sportpark en dartbanen in het clubhuis gerealiseerd.

Project	Open Club/vitaal sportpark	**Plaats**	Wilp
Aanvrager	CCW ‘16		
Samenwerking	Sportverenigingen, onderwijs, cultuur, zorg		
Doelgroepen	Inwoners regio Wilp, ouderen, mensen met een beperking		
Ruimtelijke aanpassing	Vernieuwing accommodatie, aanleg panna- en beachveld		
Activiteiten	Organiseren activiteiten op panna- en beachveldje, dartsafdeling en beachafdeling opgericht		

Aanleiding: eigen identiteit na fusie
In 2016 is s.v. CCW ’16 ontstaan uit een fusie tussen SV Cupa en SV Wilp. Zonder fusie was het twijfelachtig of beide verenigingen zouden kunnen blijven bestaan. Na de fusie werden aanpassingen aan velden en opstallen gewenst. Uitgangspunt hierbij was dat de vereniging een nieuwe naam en identiteit diende te krijgen waar alle disciplines zich thuis zouden gaan voelen. Tevens is hierbij de ambitie uitgesproken om het ledenaantal door uitbreiding van het aanbod te vergroten en de voorzieningen open te stellen om de leefbaarheid binnen het dorp Wilp en omliggende kernen te stimuleren. Uit een onderzoek dat de vereniging heeft laten uitvoeren bleek namelijk dat het open stellen van de vereniging de weg naar een vitale toekomst zou zijn.

Doelstelling: vergroten sportaanbod en activiteiten
SV CCW ‘16 wil naast de bestaande sporten die de omnivereniging aanbiedt het sportaanbod en activiteitenaanbod voor diverse doelgroepen uitbreiden. De vereniging heeft een dartsafdeling en beachafdeling toegevoegd aan de vereniging en een pannaveld aangelegd voor extra sport- en spelactiviteiten op de accommodatie. Ook wil de vereniging de komende jaren doorontwikkelen naar een ontmoetingsplek waar ook ouderen en mensen met een beperking terechtkunnen voor sport- en ontmoetingsactiviteiten. Het belangrijkste doel van het project is om meer te zijn dan alleen een sportvereniging. Naast nieuw sportaanbod realiseren wordt ingezet op maatschappelijke vraagstukken.

Partners
De aanvrager van het project is SV CCW’16. Zij is de beheerder van het sportpark en kartrekker van de vernieuwing. Openbare Basisschool Hagewinde, Stichting Wilps Volksfeest, Dartsvereniging Wilp en Stichting Wilp Staat Op hebben samen met de vereniging een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin ze vastleggen om in de toekomst van het sportpark gebruik te maken. Daarnaast wordt samengewerkt met tennisvereniging De Boerehofstee, belangenvereniging Wilp en ZoZijn. Het proces wordt ondersteund door een procesbegeleider die het gehele traject van realisatie tot een Open club en vitaal sportpark heeft begeleid.

Voorlopige planning van realisatie
In figuur 1 is de tijdlijn van het project schematisch weergegeven. In september 2017 is SV CCW gestart met de verbouwing van de accommodatie op het sportpark. Tijdelijk zijn alle sportactiviteiten hierdoor verhuisd naar Bussloo. In maart 2018 vond de feestelijke opening van de nieuwe accommodatie plaats en op 25 oktober 2018 zijn het nieuwe panna- en beachveldje in gebruik genomen. In januari 2018 is de procesbegeleider gestart met een traject tot implementatie van de Open club-gedachte. Onder leiding van de procesbegeleider hebben in 2018 drie bijeenkomsten met de partners plaatsgevonden.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn

Opbrengsten van het project

Samenwerking: een lerend proces

De vereniging geeft aan dat de samenwerking tussen de projectpartners goed verloopt. Wel wordt aangegeven dat samenwerking niet vanzelf tot stand komt. Als vereniging moet daar hard aan getrokken worden. Van alle partners in het project heeft alleen de lokale tennisvereniging, die kampt met sterk teruglopende ledentallen, zelf initiatief tot samenwerking genomen. Bij maatschappelijke organisaties wordt het draagvlak voor en noodzaak tot samenwerking minder gevoeld. Wat helpt is dat Wilp een klein dorp is, waardoor lijntjes kort zijn en veel werknemers van de maatschappelijke organisaties bij de sportvereniging lid en/of betrokken zijn. Daarnaast helpt het dat in Wilp sterk de noodzaak voor behoud van de vereniging wordt gevoeld, doordat het aantal voorzieningen in het dorp teruglopen. Tot slot wordt aangegeven dat een procesbegeleider, die een coördinerende rol heeft, bijdraagt aan succesvolle samenwerkingsverbanden.

Naar de toekomst toe is de vereniging zeker van plan om samenwerkingen te continueren, aan te passen en op zoek te gaan naar nieuwe organisaties. Juist wanneer het plan aangepast blijft worden in lijn met de ontwikkelingen die zich voordoen, kan gesproken worden van een Open club die is geborgd.

Toekomstbestendigheid

Voor de fusie waren de twee verenigingen niet vitaal. Zowel SV Cupa als SV Wilp hadden te weinig middelen en zouden naar verwachting verdwijnen. Door middel van het project verwacht SV CCW'16 nieuwe leden en als gevolg ook extra inkomsten zodat zij als vereniging vitaal kan zijn. Als dit over vijf jaar niet het geval blijkt te zijn, is de vereniging teleurgesteld. Op het gebied van vrijwilligers was de vereniging voor het project al positief. Ieder lid is verplicht om iets terug te doen voor de vereniging en dat werkt.

(Sport)participatie: speciale doelgroepen

De vereniging is van mening dat haar rol in de samenleving steeds belangrijker wordt. Zij ziet het als een belangrijke taak om mensen aan het sporten te houden en/of te krijgen. Met name bij de jeugd gaat dat goed. Een groot deel van de jeugd in Wilp en omstreken is lid van de vereniging. Het aantrekken van speciale doelgroepen, zoals ouderen of mensen met een beperking gebeurt weinig. Wel wordt aangegeven dat door uitbreiding van het aanbod met een dartsafdeling een groep wordt aangetrokken die bij het reguliere sportaanbod nog niet veel betrokken was.

Leefbaarheid: sociale ontmoetingsplek

SV CCW'16 ligt in een klein dorp waarin de algemene voorzieningen langzaam verdwijnen. Aangegeven wordt dat door middel van het project de maatschappelijke organisaties worden versterkt door de mogelijkheid om van de voorzieningen van de vereniging gebruik te maken. Dit varieert van de sportvelden waar kinderen op kunnen spelen tot de kantine en vergaderruimte ter beschikking stellen voor organisaties. Bijvoorbeeld door een cursus BHV in het clubgebouw te laten plaatsvinden. Ook wordt aangegeven dat de vereniging, kijkend naar de mensen die op zaterdagmiddag in de kantine staan, een sociale ontmoetingsplek is voor buurtbewoners. Volgens de vereniging is deze functie versterkt doordat de accommodatie is vernieuwd en een aantrekkelijke uitstraling heeft.

Gesprekspartners (november 2018)

- Bestuur SV CCW'16

Figuur 2 Schematische weergave verwachte activiteiten en opbrengsten van het project Open Club Vitaal Sportpark CCW '16

Vitaal Sportpark De Pas Overbetuwe

Afbeelding 1 Impressie van sportpark De Pas in Elst, gemeente Overbetuwe

Project	Vitaal Sportpark	**Plaats**	Elst
Aanvrager	Gemeente Overbetuwe		
Samenwerking	Sportverenigingen, basisonderwijs, welzijn, gemeente, kinderopvang, scouting		
Doelgroepen	Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, statushouders, mensen met een beperking, inwoners van Elst		
Ruimtelijke aanpassing	Aanleg kunstgrasveld, visvijver met bankjes, vlot, picknick, hardlooproute, multicourt, hangplek, bootcamp en verwijderen hekken tussen verenigingen op het park		
Activiteiten	Opzetten werkpost voor participatie van specifieke doelgroepen, opzetten coöperatie voor coördinatie werkpost en verdere samenwerking tussen partijen op het park		

Sportpark De Pas ligt in het dorp Elst. Elst is de grootste van de elf dorpskernen in de gemeente Overbetuwe. In het dorp is een sporthal, waar een aantal binnensport-verenigingen gebruik van maken. De Pas is de buitensportlocatie in Elst. Op het park zijn meerdere verenigingen gevestigd. Het park omvat een groot terrein en ligt redelijk afgezonderd van woonwijken. Het centrum en een aantal nieuwbouwwijken liggen op fietsafstand.

Aanleiding

Sportpark De Pas wil een vitaal sportpark worden. Het idee hiervoor komt initieel vanuit de gemeente, die hiervoor mogelijkheden zag met de provinciale subsidie. Tegelijkertijd beseften de verenigingen op het park dat ze te veel naar binnen gekeerd waren. Ze willen meer maatschappelijk betrokken zijn en om dat te bereiken meer samen optrekken. De verenigingen (sport en niet-sport) in Elst werken al samen bij het leveren van voldoende vrijwilligers voor de jaarlijkse ijsbaan op het dorpsplein. Daarnaast hebben ze in zowel 2017 als 2018 samengewerkt met welzijnsorganisatie de Driestroom en een speciale sportdag voor mensen met een beperking georganiseerd (Special Sports Event). Dit was een succes en ze willen die samenwerking graag uitbreiden met behulp van het project vitaal sportpark De Pas.

Doelstelling

De doelstellingen van het Vitaal Sportpark zijn: functiemenging, ruimtelijke integratie, een goede sportieve en maatschappelijke benutting, openheid en bestuurlijke vitaliteit. De partijen willen sportpark De Pas van grote maatschappelijke waarde maken voor Elst. Hieronder valt fysieke openheid van het park en goede voorzieningen voor de verenigingen, maar ook het ontwikkelen van (sport)aanbod voor scholieren, mensen met een beperking en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Om de doelstelling te behalen, staan in het project drie activiteiten centraal (figuur 1).

Partners

De betrokken partijen die zijn gevestigd op sportpark De Pas zijn voetbalvereniging Spero (grote club), voetbalvereniging Elistha, hockeyvereniging HCOB (grote club), Scouting Elst en postduivenvereniging de Toekomst. De betrokken partijen die (nog) niet op het sportpark zijn gevestigd, zijn Running Elst (gebruikt kantine van HCOB als verzamelpunt), Hengelsportvereniging de Rietvoorn (grote vereniging, wil zich vestigen op het sportpark en de bestaande vijver in gebruik nemen), De Driestroom (stichting voor mensen met een beperking), Overbetuwebeweegt.nl (o.a. inzet van buurtsportcoaches), Kinderdagverblijf de Kikkerkoning (wil activiteiten voor kinderen op het sportpark organiseren) en Basisschool Stap voor Stap (wil een deel van het gymonderwijs op het sportpark organiseren).

Planning

De partijen hebben onder leiding van een begeleider een gezamenlijk traject gevolgd (verkenningstraject) over de plannen voor het vitale sportpark (zie ook hoofdstuk 3). Daarin zijn de doelstellingen bepaald en is onder andere vastgesteld welke functies aan het sportpark moesten worden toegevoegd. Voor de fase daarna zijn vier werkgroepen opgericht: voor spelen en sporten, voor toegang en route, voor de vijver en voor een werkpost (zie uitleg verderop). De eerste drie werkgroepen hebben hun werkzaamheden afgerond in 2018 en hun input is verwerkt in een definitief ontwerp voor het sportpark. Werkgroep

Figuur 1 De aanpak van vitaal sportpark De Pas aan de hand van drie doelstellingen

werkpost is in februari 2019 nog actief (zie figuur 2). De financiële bijdrage voor de ruimtelijke aanpassingen en de werkpost waren al in 2018 rond. De extra bijdrage voor onder andere de aanleg van een multicourt staat voor februari 2019 gepland. De planning was om in januari 2019 te starten met de uitvoering van het project. Dit is niet gehaald. De projectgroep wil nu alsnog op zo kort mogelijke termijn starten.

Toelichting werkgroep werkpost

Onderdeel van het plan is een werkpost op te zetten die met name invulling geeft aan de maatschappelijke doelstelling. De werkpost biedt de mogelijkheid om op het sportpark werkervaring en sociale en sportieve contacten op te doen voor mensen met een beperking, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en statushouders.

In februari 2019 hebben alle verenigingen aangegeven welke taken beschikbaar zijn en zijn vrijwilligers aangemeld die maatje willen zijn. Het is de bedoeling dat mensen aan een vereniging en een maatje worden gekoppeld en dan verschillende taken gaan uitvoeren, zoals onderhoud, schoonmaak, bardienst of materiaalbeheer. Deze mensen kunnen vervolgens doorstromen naar lidmaatschap bij één van deze verenigingen of sportbeoefening bij een vereniging in de buurt (niet alle verenigingen op sportpark De Pas hebben aanbod voor mensen met een beperking).

Samenwerking

De werkpost zal vanuit Driestroom worden gecoördineerd door de werkpostmanager. De mensen uit de doelgroep komen enerzijds uit het bestand van stichting De Driestroom. Anderzijds moet de gemeente deze mensen aandragen vanwege haar zicht op de doelgroep. Dit laatste loopt nog moeizaam, onder andere vanwege een gemeentelijke reorganisatie.

Figuur 2 Schets tijdlijn project

Eén van de pijlers richt zich op het stimuleren van de onderlinge samenwerking tussen de verenigingen. Hierbij gaat het nadrukkelijk ook om niet-sportverenigingen, zoals De Driestroom of de basisschool. Tot nu toe ervaren de werkgroepleden de samenwerking binnen het project als goed. Vooral tijdens het verkenningstraject ontstond volgens hen een gezamenlijk doel, waarbij de vertegenwoordigers van partijen verder keken dan hun eigen belang.

De leden van de verenigingen zijn via ledenvergaderingen geïnformeerd. De projectgroep ervaart dat leden tot nu toe overwegend positief zijn. Ze ervaren ook dat vanuit andere dorpen binnen de gemeente met enige jaloezie naar het project wordt gekeken.

Toekomstbestendigheid
De werkgroep werkpost denkt op dit moment na over de borging van de werkpost en een goede manier van taakverdeling. De financiering van de werkpost is voor twee jaar geborgd door middel van de subsidie, maar daarna moet de inzet gefinancierd worden vanuit de zorgbudgetten van deelnemers. Het idee is ontstaan om de activiteiten van de werkpost onder te brengen in een coöperatie, waarvan elke vereniging lid wordt. Alle financiële middelen en coördinatie lopen dan via deze weg.

De sportverenigingen op het sportpark zijn gezonde verenigingen, die met de beschikbare financiële middelen voldoende aanbod voor hun leden weten te creëren. Ze zien echter mogelijkheden om zich via samenwerking nog te versterken.

Als blijkt dat de coöperatie voor de werkpost een geschikt middel is, willen de verenigingen ook andere zaken gezamenlijk via de coöperatie regelen. Ze denken hierbij aan energie-inkoop, zonnepanelen, beveiliging, opslag en materiaal. De verenigingen voeren nu intern een discussie over de gewenste invulling en zaken als risico's van aansturing en neutraliteit. Ook moeten de ledenvergaderingen hierover beslissen.

(Sport)participatie: ruimtelijke aanpassingen
De ruimtelijke aanpassingen zijn deels gericht op het creëren van betere voorzieningen voor de gevestigde

Figuur 3 Schematische weergave van het project Vitaal Sportpark de Pas

verenigingen (kunstgrasveld), maar ook op het aantrekken van nieuwe gebruikers op het sportpark. Zo wordt op één helft van een voetbalveld een multicourt gecreëerd, waar jongeren kunnen sporten, met daarbij een jongeren ontmoetingsplaats en een calisthenicspark (bootcamp). Deze voorzieningen zijn na realisatie voor iedereen toegankelijk. Daarnaast wordt de visvijver opgeknapt en uitgerust met voorzieningen als bankjes, een steiger en een vlot, zodat zowel leden van de scouting als andere geïnteresseerden daar gebruik van kunnen maken.

Binnen het project wordt geen extra sportaanbod vanuit de verenigingen gecreëerd. Wel worden de doelgroepen mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, statushouders en mensen met een beperking begeleid in de eerste stap naar de arbeidsmarkt, het integreren bij een vereniging en een lidmaatschap bij een vereniging. Daarnaast wordt de samenwerking gezocht met een basisschool en een kinderopvang, om zo activiteiten voor kinderen op het sportpark te organiseren.

Hetzelfde geldt voor de hardlooproute die over het park wordt aangelegd, waar zowel leden van Running Elst, als wandelaars en individuele hardlopers gebruik van kunnen maken. Het openstellen van het sportpark (fysiek, door het weghalen van hekken) heeft als doel dat zowel de leden van de verenigingen op het park als andere inwoners van Elst naar het park komen.

Leefbaarheid: openstellen sportpark
Er is veel sprake van overlast in het gebied. In de accommodaties is een aantal keer ingebroken, waardoor voetbalvereniging Spero inmiddels gebruikmaakt van beveiliging.

Met het verwachte weghalen van de fysieke barrières op het park en het openstellen van de toegang, wordt ook het risico op vandalisme groter. De projectgroep heeft voorlopig afgesproken het park wel open te stellen, en na een bepaalde periode te evalueren hoe het gaat.

Gesprekspartners (januari 2019):

- Voorzitter SV Spero (lid projectgroep)
- Ambassadeur Stichting de Driestroom (lid projectgroep)

Afbeelding 2 Impressie van sportpark De Pas in Elst, gemeente Overbetuwe

Clubhuis van de buurt Oost-Arnhem

Korfbalvereniging Oost-Arnhem is een middelgrote korfbalvereniging met een eigen clubhuis en kunstgrasveld. Naast het kunstgrasveld is een grasveld van het Beekdal Lyceum gelegen. Het sportpark van korfbalvereniging Oost-Arnhem ligt tussen twee wijken in: Paasberg-Wellenstein en de Geitenkamp. Mede door de subsidie van provincie Gelderland renoveert de club het clubhuis, waardoor het clubhuis intensiever en multifunctioneel kan worden ingezet.

Project	Open Club en Vitaal Sportpark	**Plaats**	Arnhem
Aanvrager	Korfbalvereniging Oost-Arnhem		
Samenwerking	Sportverenigingen, onderwijs, buurtorganisaties		
Doelgroepen	Scholieren, buurtbewoners, leden andere sportverenigingen/-organisaties		
Ruimtelijke aanpassing	Renovatie clubhuis		
Activiteiten	Aangaan samenwerkingsverbanden, huiswerkbegeleiding, kinderopvang		

Aanleiding: een verouderd clubhuis
Doordat het clubhuis van de korfbalvereniging sterk was verouderd, miste de korfbalvereniging een aantrekkelijke ontmoetingsplek waar leden optimaal deel uit konden maken van de sportieve en maatschappelijke activiteiten. De korfbalvereniging was daarom op zoek naar mogelijkheden om het clubhuis te vernieuwen. Aangezien de vereniging voornamelijk gebruikmaakt van de accommodatie op zaterdagen en in de avonduren in de zomerperiode, is de club op zoek gegaan naar partners die ook van het clubhuis op andere tijden gebruik konden maken, waardoor een hogere bezettingsgraad kon worden gerealiseerd. De club is gelegen in een wijk met verschillende organisaties (frisbeevereniging, bootcampclub, middelbare school en wijkvereniging) die van de gerenoveerde accommodatie gebruik wilden maken. Het Beekdal Lyceum en de Frisbeevereniging maakten al gebruik van de faciliteiten van de korfbalvereniging. De bootcampclub gebruikte het kunstgrasveld in de wintermaanden. De wijkvereniging had op dat moment geen clubhuis.

Doelstelling: toekomstbestendige vereniging
Korfbalvereniging Oost-Arnhem wil door middel van het renoveren van het clubhuis en aangaan van samenwerkingen met partners, de continuïteit van de sportvereniging voor de toekomst borgen. De club ziet een nieuw clubhuis als belangrijke voorwaarde voor de toekomstbestendigheid van de vereniging. Door samenwerkingen aan te gaan streeft de club naar een optimale bezetting van de accommodatie waardoor de club financieel gezond kan blijven. Daarnaast heerst bij de club en de organisaties in de buurt de overtuiging dat zij door samen te werken elkaar kunnen ondersteunen en versterken in het organiseren van activiteiten en het werven van voldoende vrijwilligers.

Partners
De aanvrager van de subsidie is korfbalvereniging Oost-Arnhem. Zij is de beheerder van het sportpark en kartrekker van het project. Het Beekdal Lyceum, frisbeevereniging FC Airborn, wijkvereniging Paasberg-Wellenstein en sportschool Lekkerbuiten.nu, een sportschool die ook bootcamp en outdoortraining aanbiedt, hebben samen met de vereniging een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin ze de intentie vastleggen om in de toekomst van de accommodatie gebruik te maken.

Voorlopige planning van realisatie
In figuur 1 is de tijdlijn van het project schematisch weergegeven. Begin november 2018 is de verbouwing gestart en is bijna de gehele accommodatie tegen de vlakte gegaan. Sindsdien is hard gewerkt omdat de verbouwing voor april 2019 klaar diende te zijn in verband met het nieuwe seizoen. De opening van het clubhuis staat in juni 2019 gepland omdat de club op dat moment 90 jaar bestaat. Nadat de renovatie is afgerond, zal de tweede stap van het project starten: afspraken maken met andere organisaties en het organiseren van activiteiten in het nieuwe clubhuis.

Figuur 1 Schematische weergave tijdlijn actieplan 'Clubhuis van de buurt'

Opbrengsten van het project

Samenwerking: locatie is van belang

Voor de korfbalvereniging is de accommodatie renoveren de eerste stap, waardoor een multifunctioneel gebruik van de accommodatie mogelijk wordt. Daarna volgt het verder uitkristalliseren van de afspraken en samenwerkingsverbanden met andere organisaties. De vereniging geeft aan dat de locatie van de vereniging hiervoor gunstig is. De vereniging is tussen twee wijken gelegen en er zijn weinig andere voorzieningen in de buurt. Ook bevinden zich verschillende basisscholen en zzp'ers in de buurt. De club ziet het aangaan van samenwerkingen dan ook positief tegemoet. Inmiddels hebben de partners met de korfbalvereniging een samenwerkingsovereenkomst getekend en maken het Beekdal Lyceum, de frisbeevereniging en de bootcampclub al gebruik van de accommodatie. De wijkvereniging moet nog gebruik gaan maken van de vergaderlocatie en de accommodatie om inwoners te ontvangen. Daarnaast wil de club samenwerkingen aangaan met een aantal basisscholen die in de buurt zijn gelegen, een BSO en zzp'ers.

Binnen de vereniging is het draagvlak voor het project groot. Na het opstellen van de plannen heeft de vereniging een enquête gehouden onder haar leden. Meer dan 90 procent van de leden wilde een nieuw clubhuis en had daar extra geld voor over. Ook geeft de vereniging aan dat leden het geen enkel probleem vinden om de accommodatie met anderen te delen, mits goed met de partners is afgestemd wie wanneer en van wat gebruikmaakt. Tot nu toe bijten de activiteiten van de verschillende partners elkaar niet, maar de planning is een aspect van het project dat goed in de gaten gehouden dient te worden.

Toekomstbestendigheid

De korfbalvereniging was voor de renovatie van het clubgebouw groeiende. Ook het aantal vrijwilligers was voor het draaiende houden van de vereniging voldoende. Toch ziet de club de renovatie van het clubgebouw als noodzakelijk voor het vitaal houden van de vereniging naar de toekomst toe. Een aantrekkelijk clubgebouw stimuleert leden en vrijwilligers om vaker en langer op de club te blijven, waardoor enerzijds een hogere baromzet wordt gerealiseerd en dus meer opbrengsten voor de club worden gegenereerd. Anderzijds draagt een gezelliger clubhuis bij aan extra vrijwilligers die bereid zijn om zich voor de club in te zetten. Tot slot helpt een aantrekkelijke accommodatie in de uitstraling van de club. Het hoogste team van de korfbalvereniging speelt landelijk op hoog niveau, wat bijdraagt aan de bekendheid van de vereniging. De club verwacht met een aantrekkelijke accommodatie extra nieuwe leden te trekken. Kortom, de nieuwe accommodatie dient bij te dragen aan het toekomstbestendig houden van de vereniging.

(Sport)participatie

Het verbeteren van de sportparticipatie blijkt voor de korfbalvereniging bij dit project in mindere mate een doel op zich te zijn. Wel wordt aangegeven dat, naast het Beekdal Lyceum, in de toekomst ook verschillende basisscholen en een BSO benaderd gaan worden om samenwerkingen aan te gaan. Dit moet echter nog verder worden uitgewerkt.

Leefbaarheid
Het clubhuis heeft de potentie om als ontmoetingsplek van het sportpark en de wijk te fungeren. Hierbij speelt de locatie van de vereniging een rol. Doordat de vereniging tussen twee wijken is gelegen en doordat er geen wijkgebouw in de buurt ligt, kunnen de inwoners van beide wijken van de accommodatie gebruikmaken. Het clubhuis kan fungeren als locatie voor buurtevenementen, plek voor huiswerkbegeleiding, als startpunt voor activiteiten en als netwerkplek voor zzp'ers in de buurt. De vereniging verwacht dat de wijk in de toekomst steeds meer gebruik gaat maken van de accommodatie en dit als huiskamer van de buurt gaat zien. Buurtbewoners kunnen de accommodatie gebruiken om elkaar te leren kennen, te ontmoeten en te ontspannen.

Gesprekspartners (februari 2019):
- Lid projectgroep renovatie accommodatie

Figuur 2 Schematische weergave verwachte activiteiten en opbrengsten van het project

Vitaal Sportpark De Liemers Breedtesport

Afbeelding 1 Complex van AV De Liemers in Zevenaar

Project	Open Club/Vitaal Sportpark	**Plaats**	Zevenaar
Aanvrager	Stichting De Liemers Breedtesport		
Samenwerking	Sportvereniging, beheerstichting, gemeente, welzijn		
Doelgroepen	Cliënten van welzijnsorganisaties (ouderen, mensen met een beperking, mensen met afstand tot sociale ontmoeting)		
Ruimtelijke aanpassing	Aanleg sprintbaan en kunstgrasveld		
Activiteiten	Zoeken partners in sectoren zorg, welzijn, bedrijfsleven en overheid, ontwikkelen pilots (beweegprogramma's) voor nieuwe gebruikersgroepen, borgen activiteiten bij sportverenigingen		

Aan de rand van de gemeente Zevenaar ligt een atletiekbaan: het is de thuishaven van atletiekvereniging AV de Liemers. Op het terrein staat ook een kantinecomplex. De atletiekvereniging is hoofdgebruiker van het complex, maar het wordt beheerd door Stichting de Liemers Breedtesport, die het ook aan andere gebruikers verhuurt. Het complex bestaat uit een kantineruimte, bar, fitnessmogelijkheden, multifunctionele overlegruimten die ook te gebruiken zijn als EHBO-ruimte of fysioruimte, opslagruimte en kleedruimten. Naast het complex ligt het Liemers College, een grote middelbare school. Stichting de Liemers Breedtesport wil van het terrein een vitaal sportpark maken.

Aanleiding: nieuwe accommodatie

AV De Liemers had al een aantal jaren plannen voor nieuwbouw van de kantine. In 2015 besloot het bestuur dat een meer open houding van de vereniging nodig was om de nieuwbouw financieel, en met het oog op de toekomst te kunnen realiseren. Vanwege een gemeentelijke verplichting om ook nieuwe kleedkamers te bouwen (voor. de school), is in 2016 een beheerstichting opgericht: Stichting de Liemers Breedtesport. In oktober 2016 is het nieuwbouwcomplex geopend en begonnen de activiteiten van de stichting. In de statuten van de stichting staat dat de activiteiten ter algemeen nut moeten zijn, dus niet exclusief voor atletiek: '*Bij de oprichting van de stichting was er al het idee voor een vitaal sportpark, want de sportvereniging zit alleen 's avonds in het gebouw. Daar hebben we ook rekening mee gehouden in het ontwerp.'* De stichting wil 'de sportaccommodatie exploiteren ter bevordering van de sportbeoefening (…) door alle lagen van de samenleving'. Dit doel van de stichting was al het eerste idee voor de ontwikkeling tot Open club op het complex van De Liemers. Om dit idee meer vorm te geven, heeft AV De Liemers in 2018 een verkenningstraject doorlopen (zie ook hoofdstuk 3). Daarin zijn meerdere pilots voor sport- en beweegactiviteiten voor specifieke doelgroepen opgezet en is verkend met welke partijen in de omgeving samenwerking mogelijk is. Als vervolg op de verkenning start de stichting in 2019 met het verder vormgeven van de Open club/ vitaal sportpark. Daarvoor zijn ruimtelijke aanpassingen op het park nodig. Binnen het traject worden daarom op het terrein een sprintbaan en kunstgrasveld aangelegd.

Doelstelling: sport als middel

AV De Liemers heeft ruim 300 leden en een traditioneel atletiekaanbod. De vereniging merkt dat ondanks de nieuwe accommodatie het ledenaantal terugloopt. Het doel van de vereniging is om voldoende leden en kader te behouden om het sportaanbod te kunnen blijven aanbieden. In samenspraak met het bestuur van de stichting komen zij tot de conclusie: '*sport als doel kun je wel overeind houden, maar het wordt een steeds kleiner groepje. Daarom heb je in volume wat verbreding nodig, in de vorm van sport als middel.'* Daarom is het doel van de stichting met het project om sportbeleving voor andere gebruikersgroepen te creëren en om het gebouw meer te gebruiken. Die programma's voor andere gebruikers worden door de stichting opgezet, maar het doel is: '*dat dit soort programma's uiteindelijk bij de vereniging terecht komen en geborgd worden. Dat mensen een lidmaatschap krijgen en dat het als sportonderdeel bij een vereniging wordt geïntegreerd.'*

Partners

De aanvrager van het project is het bestuur van Stichting de Liemers Breedtesport, die het gebouwcomplex beheert en het wil gebruiken om in samenwerking met de vereniging en andere partijen (uit andere sectoren) divers sport- en beweegaanbod op te zetten. De vereniging heeft

niet voldoende capaciteit om zelf initiatiefnemer van het project te zijn, maar is wel nauw betrokken.

Verschillende organisaties, voornamelijk uit welzijn en zorg, zijn betrokken bij de breedtesportprogramma's voor speciale doelgroepen. In samenwerking met Uniek Sporten is een pilot *racerunning* opgezet. Een racerunner is een speciale fiets, waarmee kinderen en volwassenen met een motorische beperking kunnen sporten. De activiteit is al overgenomen door de vereniging en geïntegreerd in het aanbod. Met welzijnsorganisatie Caleidoz en zorgpartijen ZoZijn en RIBW is de activiteit Samen Sportief opgezet, waarbij mensen die in een achterstandsituatie verkeren een middag samenkomen, een sportieve activiteit doen en daarna gezamenlijk eten. Deze middagen worden begeleid door vrijwilligers uit de buurt. Tot slot zijn de gemeente Zevenaar en de gemeente Duiven betrokken.

Planning: accommodatieaanpassing in voorjaar 2019
In 2018 heeft de stichting al verschillende acties ondernomen, zoals de hierboven genoemde pilots met welzijnsorganisaties. Het is de bedoeling om die een vervolg te geven en te borgen bij de atletiekvereniging of bij andere partijen. Daarnaast wil de stichting nieuwe programma's ontwikkelen in samenwerking met partijen uit zorg, welzijn, onderwijs en sport.

Parallel aan de ontwikkeling van deze sport- en beweegactiviteiten wordt het terrein aangepast. De provinciale subsidie wordt grotendeels aangewend om een sprintbaan en kunstgrasveld aan te leggen naast de kantine en atletiekbaan. Die aanpassingen moeten het verder ontwikkelen van de Open club mogelijk maken: '*wij denken dat als we die* (de sprintbaan en kunstgrasveld) *hebben, dat we makkelijker mooie programma's kunnen ontwerpen.'* De aanleg staat gepland voor april 2019 en de nieuwe multifunctionele sportuitbreiding wordt in juni 2019 geopend.

Samenwerking: netwerken
Stichting De Liemers is de aanjager die steeds op zoek is naar partners voor het opzetten van beweegprogramma's. De focus ligt daarbij op de zorg- en welzijnssector, maar ook andere sectoren zijn mogelijk. In 2018 heeft de stichting het congres 'Meeting Point Sport' georganiseerd, waar partijen uit zorg, welzijn, sport, overheid en bedrijfsleven elkaar hebben ontmoet. Volgens de besturen van de vereniging en de stichting wordt het aangaan van samenwerkingen makkelijker door het bestaan van de stichting. Dit is voornamelijk vanwege de grote tijdsinvestering die nodig is om te netwerken en nieuwe partners te vinden. Deze taak ligt nu grotendeels bij de voorzitter van de stichting, die aangeeft dat het op termijn van belang is dat ook andere mensen dit oppakken.

Toekomstbestendigheid
De toekomstbestendigheid van de vereniging is, zoals beschreven, een belangrijk aandachtspunt. De oprichting van de stichting en het participeren van de vereniging in de pilots hebben al bijgedragen aan het vergroten van de maatschappelijke betrokkenheid van de vereniging. Nog steeds heeft de vereniging echter veel leden die gewoon aan atletiek willen doen en het liefst niet meer dan dat. Dit geldt ook voor het kader, en dit maakt het doorvoeren van veranderingen gericht op de toekomst moeilijk: '*het loslaten van bestaande dingen is heel moeilijk voor de vereniging. Je wordt snel op de vingers getikt door andere mensen'.* Het bestuurslid merkt echter ook een positieve ontwikkeling van jonge trainers die zelf met nieuwe ideeën komen. Daarmee hoopt hij dat het mogelijk wordt dat de vereniging haar ledenaantal en activiteitenaanbod kan uitbreiden. De sport- en beweegprogramma's binnen het vitaal sportparkproject dragen daaraan bij, omdat deelnemers kennismaken met de vereniging en kunnen doorstromen naar lidmaatschap of vrijwilligerswerk.

Figuur 1 Schets tijdlijn project

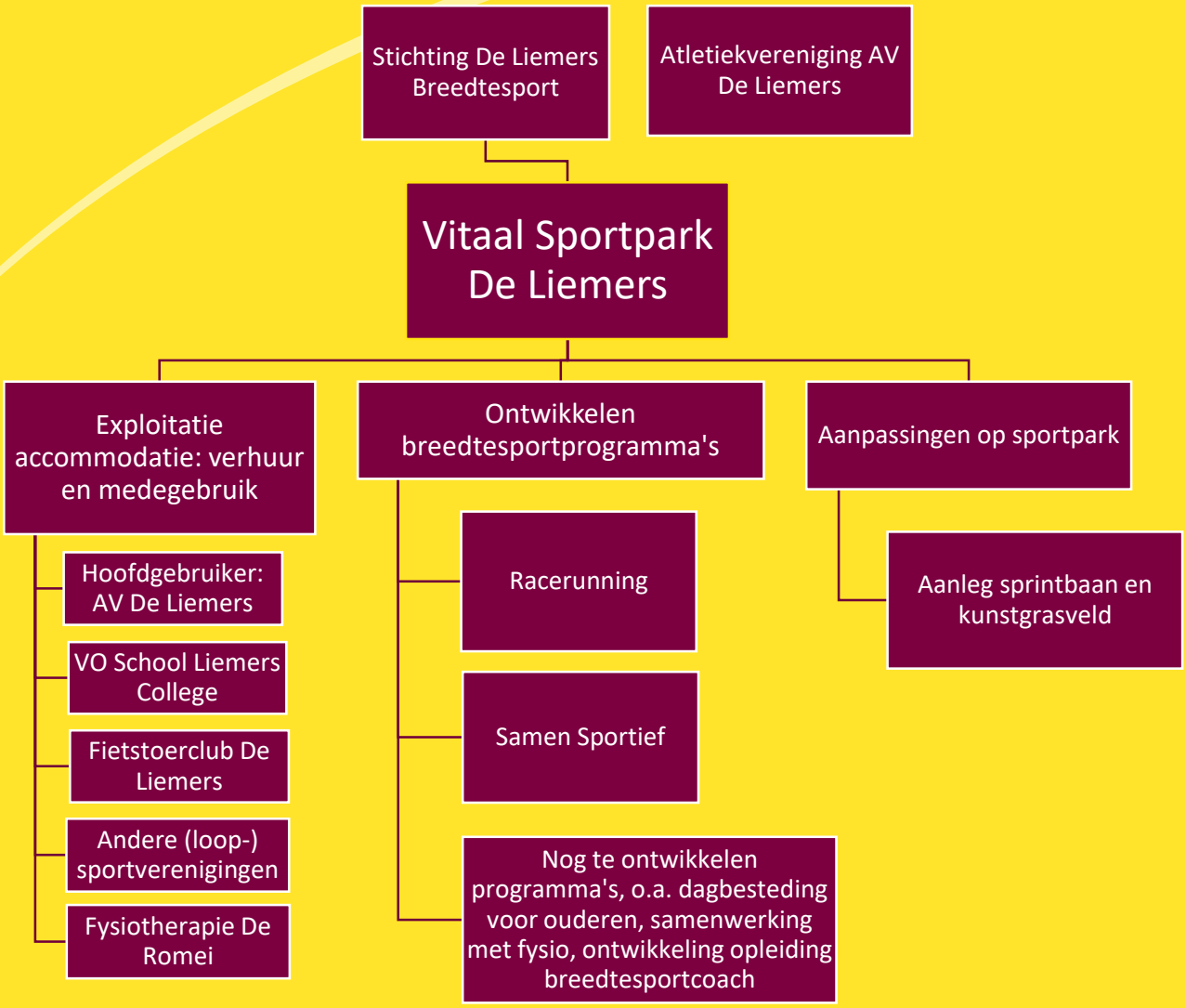

(Sport)participatie: nieuwe gebruikersgroepen
De pilots en beweegprogramma's die ontwikkeld worden, zorgen voor extra activiteiten op nieuwe tijdstippen waarop het sportpark normaal grotendeels leegstaat. Dit hoeven niet per definitie sportactiviteiten te zijn. In de activiteiten zit vaak een beweegelement, maar het sociale aspect van de programma's staat centraal. De activiteiten richten zich op nieuwe gebruikersgroepen, zoals mensen met een beperking, mensen met sociale problematiek, jongeren met overgewicht of ouderen. Dit zijn groepen die eerder nog niet sportten op het terrein bij de Liemers.

Leefbaarheid
De bestuursleden geven aan dat de contacten met de naastgelegen middelbare school sinds de nieuwe activiteiten beter zijn dan voorheen en dat in de toekomst wellicht intensiever kan worden samengewerkt. Daarnaast is een aantal van de vrijwilligers bij Samen Sportief afkomstig van de vrijwilligersvereniging uit de buurt. Verder vormt de leefbaarheid in de omgeving van De Liemers geen direct speerpunt in het project.

Gesprekspartners (februari 2019):
- Voorzitter Stichting De Liemers Breedtesport (en subsidieaanvrager/ projectleider)
- Bestuurslid AV De Liemers

Figuur 2 Verwachte activiteiten en opbrengsten van het project

5. Overkoepelende punten

Deze startrapportage wordt afgesloten met een opsomming van overkoepelende punten. Dit zijn aandachtspunten, gevormd op basis van de eerste gespreksronde en documentanalyse, over wat van belang is in het proces naar Open club of vitaal sportpark. Deze punten vormen tegelijkertijd input voor de interviews die halverwege en na afloop van de projecten zullen worden gehouden.

1. In de nieuwe samenwerkingen is het belangrijk om te spreken over een *gedeeld belang* en niet over het belang van de vereniging alleen. Daarbij lijkt de naam van het project al van grote invloed te zijn. Zo ondervond GVA dat meer partijen enthousiast werden wanneer gesproken werd over Sportclub Doornenburg en de skeelervereniging uit Oldebroek kreeg andere organisaties makkelijker enthousiast om mee te doen door over de hele buitensport-accommodatie in plaats van alleen over de skeelerbaan te spreken. In de projecten blijkt vaak dat één partij kartrekker is en de meeste energie in het project steekt, en dat dit ook nodig is. Het initiatief en grootste belang kan goed bij één organisatie liggen, maar de doelstellingen moeten breder zijn dan dat.
2. In een aantal projecten lijkt een belangrijke rol weggelegd voor de *procesbegeleider* die met behulp van de subsidie kan worden aangesteld. Deze persoon is vaak een neutrale coördinator die knopen kan doorhakken, maar hij zorgt er ook voor dat concrete afspraken worden gemaakt. Dit is vaak nodig, omdat vrijwilligers van verenigingen niet altijd tijd hebben om vaart te zetten achter gemaakte afspraken. In alle projecten is een enthousiaste *kartrekker* aanwezig, die bereid is (buitengewoon) veel tijd in het project te steken. Wie dit is, verschilt. Het kan de procesbegeleider zijn, maar ook een bestuurslid, sportparkmanager of vrijwilliger.
3. *Draagvlak creëren* binnen de vereniging is een terugkerend onderwerp. Dit lijkt het beste te werken bij de verenigingen waar een duidelijke urgentie aanwezig is zoals een verslechterde accommodatie, terugloop in aantal leden of financiële uitdagingen. Leden hebben dan een duidelijk belang bij verandering en nieuwe samenwerking. Het blijkt echter wel lastig om leden echt mee te krijgen in nieuwe activiteiten. Dit geldt zeker voor verenigingen waar de Open club-gedachte vooral uit de wens naar maatschappelijke betrokkenheid voortkomt. Verenigingsleden zijn vaak positief over de ideeën, maar stellen vraagtekens bij de consequenties voor het eigen lidmaatschap en eventuele extra taken (bijvoorbeeld Overbetuwe).
4. Het organiseren van een *internationaal toernooi* (Padel Nations Cup) of *fysieke aanpassingen van de accommodatie* kan voor veel energie zorgen en draagvlak vergroten. Het opent deuren naar andere verenigingen (zie Oldebroek) en kan zorgen dat meer mensen betrokken raken bij het project (Dukenburg), waardoor het project minder afhankelijk is van de kartrekker. In Harderwijk werkt de sportparkmanager vanuit het idee dat een fysieke aanpassing het makkelijker maakt andere partijen (sportverenigingen, maar ook partijen in het sociaal domein) een indruk te geven van de mogelijkheden.
5. In bijna alle projecten blijkt het belangrijk om *genoeg tijd* te nemen. Samenwerkingen en werkgroepen tussen verschillende maatschappelijke organisaties verlopen niet altijd soepel en efficiënt. Samenwerking gaat niet vanzelf, met name met niet-sportorganisaties is het een uitdaging, bijvoorbeeld door afwijkende ‘werktijden’ of werkprincipes. Daarbij zorgen reorganisaties, personeelswisselingen en nieuwe beleidskoersen vaak voor extra vertragingen. De samenwerking met de gemeente wordt in een aantal projecten als vertragend ervaren, maar ook het werken met vrijwilligers binnen de sportorganisatie wordt als vertragende factor

genoemd. Daarom is het belangrijk om genoeg tijd te nemen en een stip op de horizon met elkaar te formuleren. Dit ontbreekt in een aantal projecten.

6. Wanneer met organisaties uit de gezondheidszorg wordt samengewerkt, is het wenselijk dat hier middelen voor beschikbaar worden gesteld zodat professionals kunnen worden ingezet. De *begeleiding van cliënten*, bijvoorbeeld bij sportaanbod voor speciale doelgroepen, vraagt meer aan begeleiding dan vrijwilligers aankunnen. Verenigingen achten zichzelf vaak niet in staat deze begeleiding te bieden. Het beschikbaar stellen van professionals zorgt er vaak voor dat deze maatschappelijke organisaties meer betrokken zijn bij het project (zie Op de Fiets). Dit geeft wel uitdagingen voor de toekomstbestendigheid. Als de financiering na tweeënhalf jaar wegvalt, moeten de betrokken instellingen dit zelf financieren. Daar worden zorgen over uitgesproken.
7. In enkele projecten wordt of is *onderzoek* gedaan naar de behoeften in de omgeving. Dit kan resulteren in nieuw sportaanbod dat goed aansluit bij de wensen van nieuwe doelgroepen. GVA werkt bijvoorbeeld met pilots waardoor hierin beter inzicht wordt verkregen en in Harderwijk voeren studenten behoefteonderzoek onder buurtbewoners uit. Deze manier van werken vergroot de kans op duurzame (sport)participatie.
8. *Leefbaarheid* is bij veel projecten geen groot aandachtspunt. In de doelstellingen wordt hier vaak expliciet over gesproken, maar de uitwerkingen en opbrengsten blijven op dit gebied achter. Sommige projecten die te maken hebben met overlast en hangjeugd lijken de meeste resultaten op dit gebied te boeken. Sportparken die open worden gesteld door speciale beweegroutes of nieuwe openbare voorzieningen zijn kansrijk.

Tot slot valt op dat bij alle initiatieven energie en enthousiasme de basis vormen. De aanleiding voor de wens om Open club of vitaal sportpark te worden verschilt per project, net als de beginsituatie en de lokale omstandigheden. In alle gevallen tonen vrijwilligers, bestuurders en/of professionals grote inzet om nieuwe samenwerkingen aan te gaan en de blik buiten de eigen organisatie te vergroten.

Deze constatering biedt mogelijkheden voor de aanstaande lokale sportakkoorden, waarbij organisaties op lokaal niveau gaan samenwerken en afspraken maken om invulling te geven aan de sportambities in de gemeente. Sportformateurs worden aangesteld om het sluiten van de akkoorden te begeleiden en uitvoeringsgelden worden beschikbaar gesteld om de inhoud van de akkoorden te kunnen uitvoeren. De trekkers, de initiatieven en de samenwerkingen (bijvoorbeeld tussen sport- en zorgorganisaties) in de Gelderse projecten vormen aanknopingspunten voor lokale sportakkoorden.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 31 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl